

Evaluation of the İskenderun People's House Building in the context of continuity and change

Ebru HARMAN ASLAN¹, ORCID: 0000-0003-2489-7628

Melisa DİKER², ORCID: 0000-0003-2681-1306

Abstract

During the construction of national identity in early Republican Turkey, many cities built people's houses to facilitate social, cultural, and educational activities. The İskenderun People's House Building is a historical building designed/constructed in 1939-40 with the "people's house function" and continued to be used until today with its formal education function since the 1950s. Located on Atatürk Boulevard, an important axis of the coastal city of İskenderun, the building has undergone a series of alterations in its functional, spatial, and visual aspects throughout its historical existence. This study evaluates the architectural and functional transformations of the İskenderun People's House Building in the context of continuity and change. The methodology of the study is based on written, drawn, and visual documents obtained through literature and archival research, as well as on-site observations and findings. Consequently, interventions on the historical building's transformation process focused on four distinct periods. Despite the negative effects of the interventions, it can be said that the continuity of the building in terms of functional, spatial, and visual aspects within the framework of contemporary conservation approaches can only be possible with a sustainable and manageable change.

Highlights

- The significance of the building is revealed by comparatively analyzing the Early Republican Period people's house buildings and the İskenderun People's House Building from an architectural viewpoint.
- Four distinct eras are indicated by the İskenderun People's House Building's functional and spatial continuity, which reflects the changes the building has experienced.
- It is concluded that the change processes should be managed to preserve the authentic architectural features of the building.

Keywords

People's house architecture; The İskenderun people's house building; Continuity and change; Architectural conservation

Article Information

Received:

19.05.2025

Received in Revised Form:

09.07.2025

Accepted:

22.07.2025

Available Online:

28.10.2025

Article Category

Research Article

Contact

1. Department of Architecture,
İskenderun Technical University,
Hatay, Türkiye
ebru.aslan@iste.edu.tr

2. Department of Architecture,
İskenderun Technical University,
Hatay, Türkiye
melisa.diker@iste.edu.tr

Süreklilik ve değişimler bağlamında İskenderun Halkevi Binası'nın değerlendirilmesi

Ebru HARMAN ASLAN¹, ORCID: 0000-0003-2489-7628
Melisa DİKER², ORCID: 0000-0003-2681-1306

Öz

Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye ulusal kimliğin inşası sürecinde sosyal, kültürel ve eğitim faaliyetleri yürütmek amacıyla pek çok kentte halkevleri inşa edilmiştir. İskenderun Halkevi Binası, 1939-40 yıllarında “halkevi işlevi” ile projelendirilen/yapılan, 1950’li yıllarda ise örgün eğitim işleviyle günümüze kadar kullanımını sürdüren tarihi bir yapıdır. İskenderun’un önemli bir aksı olan Atatürk Bulvarına konumlanan yapı, süreç içerisinde işlevsel, mekansal ve görsel açılardan değişim göstererek varlığını devam ettirmiştir. Bu çalışmada İskenderun Halkevi Binası’nın süreç içindeki mimari ve işlevsel dönüşümleri, süreklilik ve değişimler bağlamında değerlendirilmektedir. Çalışmanın yönteminde literatür ve arşiv çalışması sonucunda elde edilen yazılı, çizili, görsel belgelerden ve yerinde yapılan gözlem/tespitlerden yararlanılmıştır. Sonuçta, tarihi yapının değişim sürecine ilişkin müdahalelerin yoğunlaştığı dört dönem aralığı tespit edilmiştir. Müdahalelerin olumsuz etkilerine karşın kısmen özgün karakteriyle günümüze ulaşan yapının, çağdaş koruma yaklaşımları çerçevesinde işlevsel, mekânsal, görsel açılardan sürekliliğinin sağlanmasının ancak sürdürülebilir ve yönetilebilir bir değişimle mümkün olabileceği söylenebilir.

Öne Çıkanlar

- Erken Cumhuriyet Dönemi halkevi yapıları ile İskenderun Halkevi Binası mimari açıdan karşılaştırmalı olarak analiz edilerek yapının önemi ortaya konmuştur.
- İskenderun Halkevi Binası’nın geçirdiği değişimlerin, yapının işlevsel ve mekansal sürekliliğine yansımaları dört farklı döneme işaret etmektedir.
- Yapının özgün mimari özelliklerinin korunabilmesi için değişim süreçlerinin yönetilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Halkevi mimarisi; İskenderun Halkevi Binası; Süreklilik ve değişim; Mimari koruma

Makale Bilgileri

Alındı:
19.05.2025
Revizyon Kabul Tarihi:
09.07.2025
Kabul Edildi:
22.07.2025
Erişilebilir:
28.10.2025

Makale Kategorisi

Araştırma Makalesi

İletişim

- Mimarlık Bölümü, İskenderun Teknik Üniversitesi, Hatay, Türkiye, ebru.aslan@iste.edu.tr
- Mimarlık Bölümü, İskenderun Teknik Üniversitesi, Hatay, Türkiye, melisa.diker@iste.edu.tr

GİRİŞ

Süreklilik ve değişim kavramları, mekân ve zaman olgusuyla bir anlam kazanmaktadır. Zaman içerisinde mekânın işlevsel açıdan değişmesi ve dolayısıyla yapının yeni uyarlanan işleve uygun fiziki dönüşümü hem modern hem tarihi yapılarda sıkça görülen bir durumdur. Mekândaki fiziksel dönüşümün yanı sıra kullanıcı profiline farklılaşması sonucu oluşan talep ve ihtiyaçların değişimi de mekânın sosyal ve kültürel açıdan yenilenmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Mekânı etkileyen değişimler ve çevresel, sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi gibi çeşitli faktörlerle şekillenen mimari özelliklerin kent ve yapı ölçeğinde dönüştüğü söylenebilir. Yapılar dönüşürken mekânsal ve işlevsel açıdan sürekliliğin sağlanması yapının farklı dönem izlerini günümüzde de sürdürebilmesi ve kültürel sürekliliğe katkı sunması açısından oldukça önemlidir.

Madran & Özgönül (2005), sürekliliği kültür varlığının kullanımının sürmesi ve kendisine çağdaş toplumda bir yer bulmasıyla ilişkilendirmektedir. Zancheti & Jokilehto (1997)'a göre süreklilik, bir alanın, yapıların ve öğelerin, günümüz yaşam biçimlerine ve kullanımlarına uyarlamak için küçük değişikliklerle kullanılması olarak anlaşılmalıdır. Süreklilik tarihselliği içerir ve ona ihtiyaç duyar. Tarihi bir yapı bağlamında değerlendirildiğinde süreklilik, yapının özgün mimari özelliklerinin, bütünlüğünün, anlamının ve işlevlerinin sürdürülmesi anlamına gelmektedir. English Heritage (2008) değişikliği, “bir yerin işlevini veya görünümünü değiştirmeye yönelik çalışmalar” olarak tariflemektedir. Değişim bir tetikleyici olsun ya da olmasın doğal süreçte de zamanla ortaya çıkan kaçınılmaz bir olgudur. Uzun süreli doğal etkenlere maruz kalma, deprem, savaş ve yangın gibi afetler dışında tek yapı ölçeğindeki değişimlerin ana nedenleri arasında toplumsal gereksinimlerin ve işlevlerin farklılaşmasına bağlı olarak insan müdahaleleri bulunmaktadır. Bu değişimler ise tarihi bir yapının özgün niteliklerini, değerlerini ve bütünlüğünü farklı düzeylerde etkileyebilmektedir. Sürekliliğin aksine değişim, bir alanın/yapının köklü dönüşümler geçirmesi ve bazı sosyal gereksinimlerin karşılanabilmesi adına öğelerin yerlerinin değiştirilmesi şeklinde değerlendirilebilir. Kuşkusuz, hem süreklilik hem de değişim süreçleri, tüm kültürlerin ve toplumların temel dinamiklerini oluşturmaktadır (Zancheti & Jokilehto, 1997).

Koruma, kültür varlığı yapının bünyesinde barındırdığı miras değerlerinin şimdiki ve gelecek nesiller adına sürekliliğinin sağlanabilmesi için değişimi yönetme süreci olarak tanımlanmaktadır (English Heritage, 2008). Koruma sürecinde bir yapının fiziksel özelliklerinin muhafazasının yanında o yapıya atfedilen miras değerlerinin, anlamların ve işlev ilişkilerinin zaman içinde sürekliliğinin sağlanması gereklidir. Kültürel varlıklar için genellikle bir tehdit olarak görülen değişim, tarihi yapıların çağdaş yaşama uyum sağlamalarının ve böylece varlıklarını sürdürmelerinin bir yoludur. Bu nedenle, çağdaş koruma yaklaşımları değişimi durdurmaya çalışmak yerine onu yönetmenin yollarını bulmaya odaklanmaktadır. Değişim, zaman içinde toplumsal gereksinimlerin

farklılaşmasıyla mevcut işlevin bu ihtiyaçlara yeterli düzeyde cevap verememesi nedeniyle ortaya çıkabileceği gibi yeni bir işlevin zorunlu kıldığı gereksinimler nedeniyle de olabilir. Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesinde tarihi yapıların korunmasının, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaşabileceğinden bahsetmekle birlikte, yapının plan ve cephe özelliklerinin değiştirilmemesi halinde yeni işlevin gerektirdiği değişikliklere izin verilebileceğinden söz etmektedir (ICOMOS, 1964). ICOMOS Türkiye Mimari Miras Koruma Bildirgesi'nde de yeniden kullanım/yeni işleve uyarlama sürecinde yapıların kabul edilebilir bir yaşam standardına yükseltilirken, özgünlüğü, bütünlüğü ve anlamının saygı görmesi gerektiği vurgulanmaktadır (ICOMOS Türkiye, 2013).

Tarihsel süreçte her tarihi yapıda sosyo-kültürel, işlevsel ve mimari özellikleri açısından farklı düzeylerde süreklilikler ve değişimler gözlemlenebilir. Bu çalışmaya konu olan İskenderun Halkevi Binası'nda da işlevsel dönüşüm ve zaman içerisinde farklılaşan toplumsal ihtiyaçların karşılanabilmesi adına mimari özelliklerdeki değişimlerin yanı sıra yapının ilk yapıldığı günden günümüze gelen süreklilikler de mevcuttur. 1940 yılında inşa edilen İskenderun Halkevi Binası, İskenderun'daki Erken Cumhuriyet dönemi yapılarının önemli bir temsilcisidir. Özgün işlevi toplumu çeşitli konularda eğitmek üzere "halkevi" olarak açılan yapı, 1951'de yeni bir işlev yüklenerek örgün eğitim (enstitü, lise, vb.) yapısına dönüştürülmüştür. Eğitim işlevi çok değişmese de yapının kullanıcı profili ve sayısı, yapıda görülen eğitimin türü değişmiş ve bu durum mekânsal ve sosyo-kültürel bağlamda zaman içerisinde yapıyı etkilemiştir. Yapı günümüzde de İskenderun Kız Meslek Lisesi olarak işlevini sürdürmektedir.

Bu çalışmanın amacı, İskenderun Halkevi Binası'nın inşa edildiği dönemden günümüze kadar geçirdiği değişimlerin, yapının işlevsel ve mekânsal sürekliliğine yansımaları incelenmektedir. Çalışmada belirlenen amaca ulaşmak için literatür ve arşiv çalışması sonucunda elde edilen yazılı, çizili ve görsel belgelerden ve yerinde yapılan gözlem/tespitlerden yararlanılmıştır. Giriş, literatür çalışması, İskenderun Halkevi Binası'nın mimarisi ve geçirdiği değişimler, değerlendirme ve sonuç olmak üzere bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Yapının süreç içerisindeki değişim ve süreklilikleri; konum, plan ve mekân organizasyonu ve cephe özellikleri açısından değerlendirilmektedir. Sonuçta, İskenderun Halkevi Binası'nın mekânsal ve işlevsel açıdan değişim sürecine ilişkin müdahalelerin yoğunlaştığı ve farklılaştığı dört dönem aralığı saptanmıştır. İlk üç dönemde işlev değişimleri nedeniyle tarihi yapıda yapılan daha küçük müdahaleler tespit edilmişken dördüncü dönemde avlunun kapatılması ile yapının karakter ve tipolojisinde belirgin değişimler söz konusu olmuştur. Sonuçta bu dört dönemde yapılan müdahalelerin, yapının özgün mimarisi üzerindeki etkileri değişimler ve süreklilikler bağlamında tartışılmaktadır.

HALKEVİ BİNALARI MİMARİSİ

Erken Cumhuriyet Döneminde yeni kurulan devletin modernleşme projeleri kapsamında kültür ve eğitim yapılarına verilen önemin göstergelerinden biri de Türkiye'de pek çok kentte açılan halkevleridir (Çelebi-Gürkan, 2022). Halkevi binaları çoğunlukla modernizmin estetik kabulleri doğrultusunda tasarlanan ve 1930'ların mimari kültüründe önemli bir tema oluşturan yapılardır (Bozdoğan, 2001). Hasol (2017) o dönemde mimarlığın geçmişin klişe üsluplarından farklı olarak ve abartılı dekoratif mimarlıktan uzaklaşarak özgün güncel tasarım anlayışını benimsediğini

belirtmektedir. Süslemelerden arınan mimari; işlevsel, mekânsal gerekliliklere ve iç mekânın plan düzenlemelerine en az dış görünüş kadar önem vermiştir (Hasol, 2017).

Halkevi mimari yapısı yalın ve modern formuyla dikkat çekerken proje yapılış yöntemleri üç ana başlıkta incelenmektedir. Bunlar; Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Umum Müdürlüğü tarafından çizilen projeler, proje yarışmaları ve Birlik Mimari Şubesine proje hazırlatma şeklindedir (Gürallar-Yeşilkaya, 1997; Durukan, 2006; Çelebi-Gürkan, 2022). 1940 sonrasında ise halkevi binalarının hızlı ve programlı yapılabilmesi için Müşavir Mimarlık Bürosu kurulmuş ve burada Yüksek Mimar Ahmet Sabri Oran görevlendirilmiştir (Durukan, 2006). Çeçen (1990) halkevi için her zaman yeni bina tasarlanmadığını tarihsel değeri olan bazı binaların da halkevi olarak kullanıldığını belirtmektedir.

Halkevleri yapıldığı dönem içinde kentte oldukça etkili sosyal faaliyetlerde bulunmuştur. Hasol'a göre (2017) Cumhuriyetin erken döneminde geniş halk kitlelerini aydınlatmak için açılan halkevleri kısa zamanda kültür ve sanat merkezi haline gelmiştir. Her halkevi önceden belirlenmiş dokuz faaliyet alanından en az üçünde özelleşmiştir. Bunlar: dil-tarih-edebiyat, güzel sanatlar, gösteri sanatları, sporlar, sosyal çalışmalar, meslek eğitimi, kütüphane-neşriyat, müzeler-sergiler, köy çalışmalarıdır (Bozdoğan, 2001).

Halkevi yapılarının ihtiyaç programında kütüphane, şubeler ve salon yapılarının yanı sıra idari birimler ve parti birimleri de yer almaktadır (Sağlam, 2018). Bu yapılarda sinema, gösteri, konferans, temsil ve benzeri etkinliklerin yapıldığı en büyük birim olarak bir salon; yönetim bölümünde ise halkevi başkanının, sekreterinin ve halkevinin çeşitli kollarına ait bürolar içeren idari kısım ve/veya partiye ait odalar bulunan “parti kısmı” bulunmaktadır (Durukan, 2006). Halkevi binalarında çok amaçlı olarak, eğimsiz yapılan ve genellikle bahçeye açılan salon önemlidir ve ayrı işlevlere ait birden fazla salon bulunabilir (Gürallar-Yeşilkaya, 1999). Oran'a göre halkevi projelerinde salon esas yer teşkil etmekte ve halkın yararlanabilmesi için oldukça geniş tutulmaktadır (Arkitekt, 1940). Parti kısmı ise genellikle üst katta yer almakta olup ayrı bir girişi ve merdiveni bulunmaktadır (CHP Halkevi ve Halkodaları, 1942). Bu kısım, halkevi büyüklüğüne bağlı olarak ayrı bir kitle gibi de düşünülebilmektedir (Gürallar-Yeşilkaya, 1999). Tüm halkevlerinde ortak eleman olarak halka hitap amaçlı kullanılan ve girişin üzerinde saçak görevi gören hitap balkonun varlığından söz edilebilmektedir (Gürallar-Yeşilkaya, 1999). Halkevi mimarisinde bahçe, eğlencelerin ve açık hava gösterilerinin düzenlendiği, kütüphane, salon ve fuayenin açıldığı açık alan olarak görülmektedir. Bahçeye ek olarak halkevi yapısı önünde, bahçe ve avluyla karışık kullanılan ve halkın toplanmasını sağlayan bir meydan tasarımına önem verilir (Gürallar-Yeşilkaya, 1999). Halkevi binalarının eğitim bölümünde halkın okuma alışkanlığını artıracak kütüphaneye çeşitli kursların verildiği derslikler bulunmaktadır (Durukan, 2006). Ayrıca, halkevi binalarında halkın spor yapabileceği açık/kapalı spor alanı bulunmaktadır (Durukan, 2006). Halkevi binalarında Atatürk'ün veya çeşitli devlet büyüklerinin ziyaretleri sırasında kalabilecekleri salon, oda ve banyodan oluşan bir konaklama (misafirhane) bölümü ve bazı yerlerde yapılan müze temel birimler olarak bulunur (Durukan, 2006, Gürallar-Yeşilkaya, 1999).

Dönemin siyasi anlayışı, milliyetçi ideolojiyi Cumhuriyet Meydanları ve kentin ana aksları üzerinde daha belirgin ve görünür kılmayı amaçlamıştır. Modern ulus devletin görsel temsili olarak işlev gören resmi yapılar ana yollara, ana meydana ve kente hâkim olacak şekilde konumlandırılmıştır.

Hükümet konakları, belediye binaları gibi halkevi binaları da genellikle erken Cumhuriyet kentlerinde geliştirilen yeni bir meydan türü olan Cumhuriyet Meydanları üzerinde yer seçen simgesel yapılardır. Bunun yanında kentin ana aksları üzerinde konumlandırılan örnekler de bulunmaktadır. Bozdoğan (2001), halkevlerinin, çoğunlukla kentin en önemli sokağına veya hükümet meydanına bakan yerlerde yapıldığını ve böylece temsili olarak önemini gösterdiğini ifade etmektedir.

1930’larda çoğu kentte “Gazi Bulvarı” veya “Atatürk Caddesi” kurulması ve bu caddeyle birleşen “Cumhuriyet Meydanı” düzenlemesi yapılmaktadır. Bu ana cadde veya meydan üzerinde Gazi İlkokulu, Belediye Binası, Hükümet Konağı ve Halkevi Binası da yer almaktadır. Halkevi binaları, kamu yapılarının yanında yer almasından dolayı kamusal binalar olarak algılanır (Durukan, 2006). Ayrıca halkevi binaları, kent içinde işaret ögesi olup kamusal bellekte yer etmiş yapılardır ve kentte vilayet konağından sonra ikinci önemli yapı olarak gelmektedir (Gürallar-Yeşilkaya, 1997). Kıyı kentlerinde (Zonguldak, Kadıköy, Mersin, İzmir, İzmit, vb.) halkevinin çeşitli etkinliklerde manzaradan faydalanmak için deniz kenarında yapıldığı dikkat çekmektedir (Durukan, 2006).

Halkevi binalarında avlu ve meydan oluşumlarından bahsetmek mümkündür. Kadıköy Halkevi Binası’nda tiyatro salonundan çıkacak halkın yolu kapatmaması için bina antresi geri çekilmiş ve önünde bir avlu oluşturulmuştur. Şenlik günlerinde bu avluda toplanan halk, fuaye balkonundan söylenecek nutukları dinleyebilmektedir. Yapının alt tarafında etrafı kolonatl, ağaçlı ve ortası havuzlu bir avlu yapılarak binaya serinlik ve zarafet kazandırılmıştır (Arkitekt, 1938).

Halkevi plan şemalara bakıldığında “L” plan şemasının en sık rastlanılan plan tipi olduğunu belirten Durukan (2006), bunun haricinde “I, T, U” plan şemalarının da kullanıldığı belirtmektedir. Halkevi mimarisinde Yalova ve Sivas Halkevlerinde olduğu üzere, giriş için yuvarlak köşeli L şeklinde olan planlar yaygın olarak kullanılmıştır (Bozdoğan, 2001). Diğer bir farklı planlama ise küçük kasabalarda bulunan dikdörtgen şemalı halkevleridir. Benzer şekilde bazı yarışma sonuçlarında halkevi için ortada bir avlu tanımlayan kare planlama dikkat çekmektedir (Durukan, 2006). Düzce ve Gebze Halkevleri, Kadıköy Halkevi Proje Yarışması İkincilik Ödülü, Şehremini, Çankırı ve Kars Halkevleri L plan tipine sahip halkevi örneklerdir. Çorlu, Isparta, Kırklareli ve İzmit Halkevleri I ve T plan tipine sahiptir (Gürallar-Yeşilkaya, 1999). Eğimli araziye uydurulan Mardin Halkevi de T plan şemalıdır (Ekinci-Dağtekin ve Genç, 2025). Bursa Halkevi geleneksel dokuya uygun avlulu meydanda yer alan kare bir planlamaya sahiptir. Yapıya meydana revakla girilir ve avluya ulaşılır (Arkitekt, 1938a).

1940 yılında vilayetler için özgün projeler hazırlanırken kaza merkezleri için tip projeler üretilmiştir. Vilayet halkevi projelerinde (Konya, Balıkesir, Bartın, vb.) işleve göre ayrılan yapı blokları, meydan veya bahçe birimi yer almaktadır. Kaza merkezlerinde ihtiyaç programının aynı olması, büyük şehircilik problemlerinin olmaması gibi nedenlerden ötürü L, T, I şemalı ve işleve dayalı kitlelerin olduğu tip proje uygulanmaktadır (Gürallar-Yeşilkaya, 1999). Plan düzeni açısından salon, oditoryum ve jimnastik salonu dışarıdan kolayca görülebilen ayrı bir bloğa yerleştirmekte; diğer mekanlar -bürolar, faaliyet gruplarına ayrılan yerler, kütüphane ve derslikler- ise ana bloğu oluşturmaktadır. Bloklar, toplantılar, konserler, halk şenlikleri ve düğünler için açık alan/avlu oluşturacak şekilde yerleştirilmektedir (Bozdoğan, 2001).

Halkevi bina programında bulunan farklı bileşenler, cephede farklı pencere büyüklükleri ve şekilleriyle ifade edilmektedir. Buna göre; halkevi binalarında; kavisli cepheler, çıkmalı ve konsollu unsurlar, kuleler ve dairesel pencereler, iç içe geçen bloklardan oluşan modern kompozisyonlar hâkimdir (Bozdoğan, 2001). Bozdoğan (2001), halkevi projelerinin çoğunda çatıların düz olduğu, bazı teknik sorunlar nedeniyle Zonguldak ve Bursa Halkevleri çatılarının eğik kiremit çatıyla örtüldüğünü belirtmektedir.

İSKENDERUN HALKEVİ BİNASI

Tarihçe

1930'lu yılların ideolojik, eğitimsel ve kültürel kurumları olarak halkevleri, Kemalizm aracılığıyla yeni bir toplum ve yaşam biçimi yaratmayı amaçlamakla birlikte toplumda milliyetçi bilincin ve aidiyet duygularının uyandırılmasında bir araç görevi görmüştür. Genç Cumhuriyet Türkiye'sinde Kemalist ideolojinin ilkelerini halka anlatmak ve bunları halk arasında yaygınlaştırmak üzere 1932'de 14 vilayet merkezinde halkevleri açılmaya başlanmıştır (Payaslı, 2013). Bu dönemde Türkiye sınırları dışında olan Hatay'daki halkevleri 1937'de Fransız mandası altında açılmıştır (Tekin, 1993). İlk olarak Antakya ve Reyhaniye'de açılan halkevlerini Belen, Kırıkhan ve İskenderun'da açılan halkevleri izlemiştir (Payaslı, 2013). Hatay'daki halkevleri, o dönemde Türkiye'de kurulan diğer halkevlerinden farklı olarak özel bir konuma sahiptir. Birer siyasi ve kültürel kurum olarak halkevleri, Hatay'ın Türkiye'ye katılması sürecinde toplumda milliyetçi duyguları uyandıracak propaganda faaliyetlerinin örgütlenmesini ve Hatay'ın geleceğini belirleyecek seçimler konusunda toplumun bilinçlenmesini sağlamıştır (Konuralp, 1996). Bu bağlamda, Hatay halkevleri Hatay'ın Türkiye'ye katılmasında önemli roller üstlenmiştir. Ayrıca, halkevleri yürüttükleri eğitim-öğretim seferberliği ve sosyal-kültürel faaliyetleriyle çok etnikli topluluklar arasında ulusal kimlik yaratılmasında ve Türkiye'de uygulanan tüm inkılapların bölgeye yayılmasında üstün bir çaba göstermiştir.

Fransız Mandası döneminde Hatay'da açılan ilk halkevleri için yeni binalar yapılması yerine daha pratik bir çözüme giderek mevcut binalar kullanılmıştır. Hatay'ın anavatana katılmasına yönelik kutlamaların yapıldığı 1939 yılına ait bir fotoğrafta, İskenderun halkevi için de ilkin mevcut bir yapının kullanıldığı anlaşılmaktadır (Şekil 1). Türkiye Cumhuriyeti, Hatay Devleti döneminde İskenderun ve Antakya'da yeni konsolosluk binalarının inşasını planlamıştır. Ancak, Hatay'ın anavatana katılması ihtimali kuvvetlenince planlanan yeni konsolosluk binası projelerinin, konsolosluk binasına ihtiyaç olmadığından halkevlerine tahsis edilme kararı alınmıştır (DAB Cumhuriyet Arşivi).

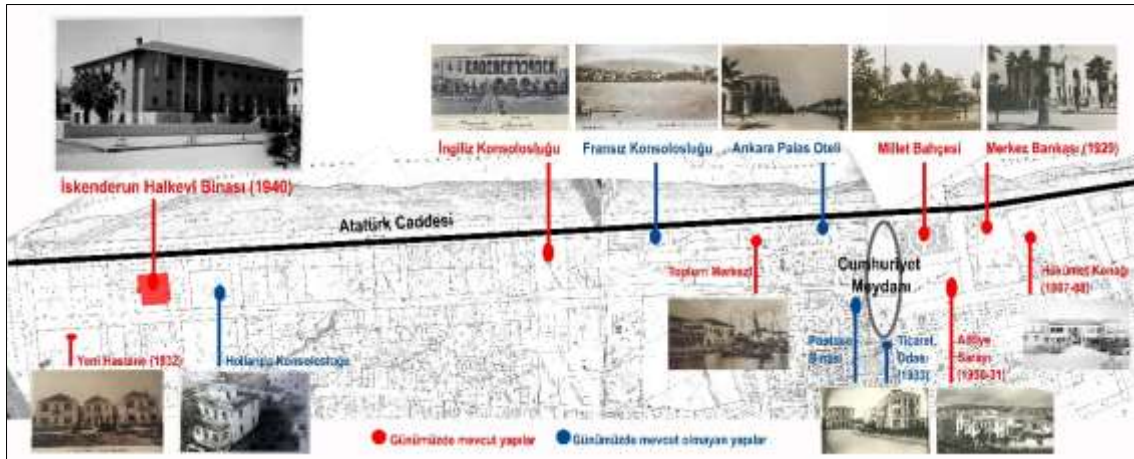
Şekil 1. İskenderun Halkevi Binası (Mursaloğlu, 2017)

29.06.1939 tarihinde Hatay Meclisi, Hatay'ın Türkiye'ye katılma kararı aldığını ilan etmiştir. T.C. Nafia Bakanlığı tarafından hazırlanan Antakya ve İskenderun Konsolosluk Binası projeleri, Hatay'ın anavatana katılımı öncesinde halkevi ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmiş ve sonrasında proje üretim, ihale ve yapım aşamaları eş zamanlı olarak yürütülmüştür (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1940&1941). İskenderun Halkevi Binası yapımı 1940'da büyük ölçüde tamamlanmıştır. Hatay'daki halkevleri, 1951'de Demokrat Parti tarafından kapatılana kadar 9 branşta faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu çalışmada incelenen İskenderun Halkevi Binası ise eğitim yapısı olarak kullanımını sürdürmüştür. Öncesinde İskenderun Kız Enstitüsü olarak kullanılan Halkevi Binası, uzun yıllar Kız Meslek Lisesi dâhilinde hizmet vermiştir. 2023 depremlerinden hasarsız çıkan yapı, mevcutta devam eden güçlendirme çalışmalarının akabinde lise bünyesinde eğitim işlevini devam ettirecektir.

İskenderun Halkevi Binası'nın Mekânsal Özellikleri

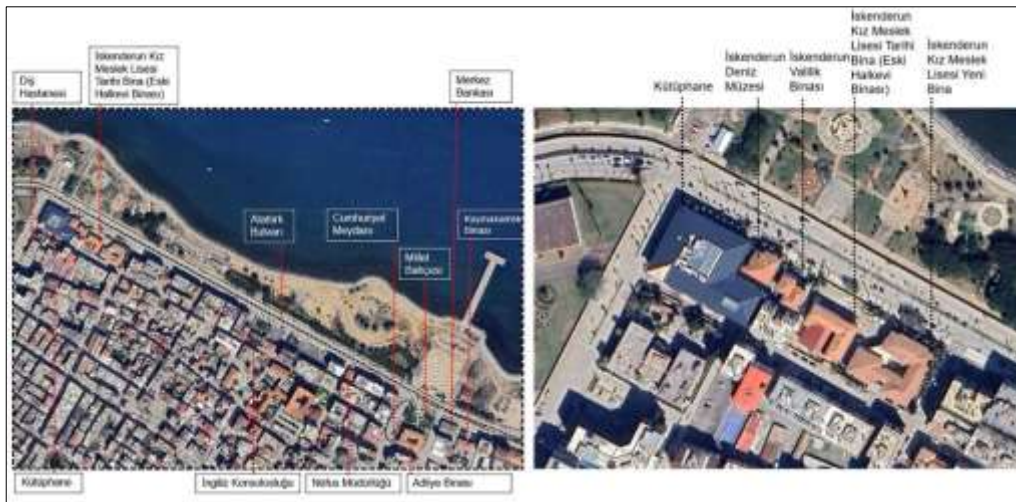
Konum Özellikleri

İskenderun Halkevi Binası, Fransız manda döneminde (Cayla Bulvarı) açılan ve Hatay'ın anavatana katılmasından sonra Atatürk Bulvarı adını alan sahil yolu üzerindedir. Cumhuriyet Meydanı (Gouraud Meydanı) Halkevi Binası'nın doğusunda Atatürk Caddesi ile bağlanmaktadır. Cumhuriyet Meydanı'nın kuzeyi İskenderun Körfezi'ne açılmaktadır. Yapının inşa edildiği 1940'larda Cumhuriyet Meydanı'nın doğu ucunda Millet Bahçesi kentin önemli yeşil-açık alanlarından. Bu dönemde meydanı tanımlayan simgesel resmi yapılardan Hükümet Konağı (Kaymakamlık Binası) ve Postane Binası (mevcut değil) Osmanlı dönemine; Merkez Bankası, Adliye Sarayı, Ticaret Odası (mevcut değil) binaları Fransız Manda dönemine tarihlenmektedir. Cumhuriyet Meydanı'ndan İskenderun Halkevi Binası'na doğru Atatürk Caddesi üzerinde kentin toplumsal hafızasında yer etmiş yapılar mevcuttur. Bu yapılardan Ankara Palas Hoteli, Toplum Merkezi ("Cercle Civil" günümüzde Nüfus Müdürlüğü), Fransız (mevcut değil) ve İngiliz Konsolosluk Binaları öne çıkmaktadır. Yine erken Cumhuriyet döneminde Halkevi Binası'nın yakın çevresinde Hollanda Konsolosluk Binası (mevcut değil) ve Fransız manda döneminde yapılan Yeni Hastane (Dış Hastanesi Tarihi Binası) bulunmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Kentsel bağlamda yapı (İB arşivi haritalarından yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur. İskenderun Halkevi Binası (DAB Cumhuriyet Arşivi); Hollanda Konsolosluğu (Hatay KVKBKM Arşivi); Ankara Palas Oteli (TTK Fahrettin Osmanca Arşivi); diğer tüm görseller (Nalça, 2018)).

Günümüzde Kız Meslek Lisesi dâhilinde eğitim işlevini sürdüren Halkevi Binası, kuzeydoğusundaki Akdeniz manzarasına bakacak şekilde konumlandırılmış olup kıyıya yaklaşık 150 m. uzaklıktadır. Halkevi Binası, Cumhuriyet meydanına bağlanan ve önemli kamusal yapıların bulunduğu Atatürk Caddesi'nde yer almaktadır. Atatürk Caddesi üzerinde günümüze ulaşan Merkez Bankası, Kaymakamlık Binası, Millet Bahçesi, Adliye Binası, İngiliz Konsolosluğu, Nüfus Müdürlüğü gibi tarihi kamusal yapılar bulunmaktadır. Halkevi Binası'nın kuzeybatısında Hatay Valilik Konukevi ve Deniz Müzesi Binası, kütüphane binası, Diş Hastanesi; güneydoğusunda ise Kız Meslek Lisesi Yeni Binası, bazı önemli kamusal ve ticari yapılar yer almaktadır. İskenderun Kız Meslek Lisesi'nin yaya ve araç girişleri Atatürk Caddesi'nden yapılmakta olup tarihi ve yeni binaya okul bahçesinden ulaşılmaktadır. Tarihi Bina'nın Atatürk Caddesi'ne bakan kısmında yapı kütleleri 15 m. kadar geri çekilerek önde etkinlikler için açık bir alan oluşturulmuştur. Ön bahçesinin dışında, bulunduğu parselde L formunda yerleşen iki katlı tarihi yapı kütlelerinin güneybatısına denk gelen arka kısmında yine "L" formu tek katlı bir kütleyle yaklaşık 15x15 m. boyutlarında bir avlu yaratılmıştır (Şekil 3-4).

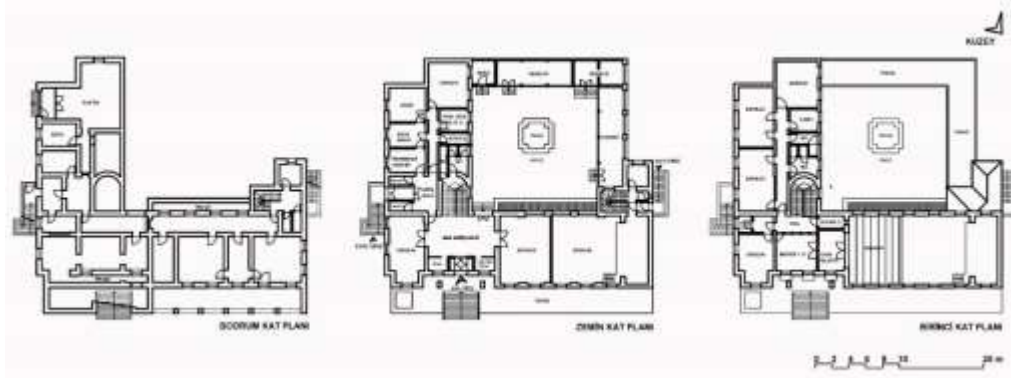
Şekil 3. Yapının güncel konumu (Google Earth haritaları kullanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 4. Yapının güncel konumu (Yirmidört.tv internet sitesinden ulaşılan görsel kullanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

Mekân Kurgusu ve Plan Özellikleri¹

İskenderun Halkevi Binası, bir bodrum ve iki kattan oluşan kâgır-betonarme karma yapım sistemine sahip kırma çatılı bir yapıdır. Ana kütle, birbirini dik kesen ve “L” plan şemalı iki kanattan oluşmaktadır. Ana kütle, ortada bir avlu oluşturacak şekilde saran yine “L” formu düz çatılı tek katlı kütleyle yapının plan şeması tamamlanmıştır (Şekil 5). Yapının doğu, batı ve kuzeydeki ana giriş olmak üzere üç girişi bulunmaktadır. Zemin kat ana girişi, Atatürk Caddesi’ne paralel uzanan kuzey kanadının doğu ucundadır. Ana girişe, yapının kuzey cephesi boyunca uzanan yaklaşık 2 m. yükseltilmiş merdivenli terastan ulaşılmaktadır. Terasta kare kesitli 7 adet baba arasında yerleştirilmiş demir korkuluklar bulunmaktadır. Giriş, cepheden geri çekilerek yanlara yerleştirilen iki kat yüksekliğindeki iki kolonla vurgulanmıştır. Rüzgârlıkla ana girişten ulaşılan giriş holü gösteri salonuna, dersliğe, iç avluya, doğu kanadına geçilen bir holle üst kata çıkan merdivenlere açılmaktadır. Kuzey kanadındaki gösteri salonu, dikdörtgen şeklinde olup iki kat boyunca yükselen yapının en büyük mekânıdır. Günümüzde bu mekân geçici bir duvarla iki dersliğe dönüştürülmüştür (Şekil 6). Gösteri salonunun batı ucu sahne olarak düzenlenmiş olup yapının batı girişinden, doğrudan sahneye ulaşım mümkündür. Kanadın doğu kısmında ise bir derslik mevcuttur.

Şekil 5. Kat planları (İKML Arşivi’nden ulaşılan İskenderun Kız Sanat Enstitüsü Elektrik Projesi’nden yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

¹ Tespitler, yapının 2022 yılındaki durumunu yansıtmaktadır.

Şekil 6. İki dersliğe bölünmüş gösteri mekânı, 2022 (Yazarlar)

Doğu kanadına ana giriş holünden geçilebileceği gibi ayrı bir girişten de ulaşılabilir. Doğu kanadına, tek kollu demir korkuluklu merdivenle erişim sağlanmaktadır. Rüzgârlıklı kapının iki yanında güvenlik ve tesisat odası vardır. Giriş holü kuzey-güney doğrultusunda uzanan dar bir koridora bağlanmaktadır. Koridorun doğusunda birbirine açılan üç oda bulunmaktadır. Koridorun batısında rehberlik odası, spor odası, arşiv vb. amaçlarla kullanılan mekânlar vardır. Koridor, batıya yönlendirilmiş büyükçe bir derslikle sonlanmaktadır. Kuzey kanadındaki ana giriş holünden, üç basamakla inilerek mozaik kaplamalı avlu kotuna ulaşılmaktadır. Dikdörtgen avlunun ortasında kare formülü fıskiyeyle özgün bir havuz mevcuttur. Avluyu güney ve batı yönlerinden “L” şeklinde kuşatan tek katlı bir yapı düzeni vardır. Bu yapının zemini avlu kotundan üç basamakla yükseltilmiş ve belirli aralıklarla yerleştirilen daire kesitli metal kolonlarla (batı dış cephe taşıyıcıları dörtgen ayak şeklinde) teras çatı taşınmaktadır. Taşıyıcılar arası dışta duvarlarla, avlu yönünde metal-cam doğramalarla kapatılmış ve bölümlere ayrılarak dersliklere dönüştürülmüştür (Şekil 7).

Şekil 7. Avluyu çevreleyen pergolaların kapatılması, 2022 (Yazarlar)

Birinci kata, ana giriş holündeki iki kollu kâgir merdivenle ulaşılmaktadır. Merdivenle erişilen holden teknik odaya, müdür yardımcısı odasına, dersliğe ve doğu kanadındaki koridora geçilebilmektedir. Müdür yardımcısı odasından bir diğer odaya ve oradan ahşap doğramalarla ayrılmış gösteri salonu balkonuna ulaşılmaktadır. Balkonun betonarme döşemesi, merdiven basamakları gibi kademelidir (Şekil 8). Birinci kat doğu kanadında koridorun doğusunda iki büyük derslik vardır. Özgün durumda dört oda olan bu kısım, odaların ara duvarları alınması suretiyle iki dersliğe dönüştürülmüştür. Karo mozaik zemin kaplaması üzerindeki izlerden bu değişim okunabilmektedir (Şekil 8). Koridorun güney ucunda bir derslik, batısında ise bir küçük oda ve tualete ulaşılmaktadır.

Şekil 8. Birinci katta birleştirilerek dersliğe dönüştürülen mekân (solda iki fotoğraf) ve gösteri mekânı balkonu (sağda iki fotoğraf), 2022 (Yazarlar)

Bodrum kat, zemin kat yapı oturum alanının tamamını kaplamaktadır. Bodrum kata, yapının batı giriş holündeki iki kollu balansmanlı merdivenle erişilebilir. Merdivenle küçük bir hole geçilmektedir. Bu holden küçük bir odaya, iki tuvalet hücrelerine ve koridora erişim vardır. Koridordan farklı ebatlarda üçü birbirine açılan dört odaya ulaşılmaktadır. Koridorun doğu ucundaki kapı boşluğu duvarla kapatılmıştır. Kuzeydeki giriş terasının altı bodrum katta yarım daire kemerli revaklı bir yarı açık mekân şeklindedir. Özgünde bu yönden bodruma bir geçiş olmadığı düşünülmeyle birlikte günümüzde batı ucundaki odanın pencerelerinden biri kapıya dönüştürülmüştür (Şekil 9). Bodrum katına özgün giriş, doğu cephesi giriş merdiveni terası altından geçilen bir kapıyla sağlanmaktadır. Giriş holü, bir odayla ikinci bir hole açılmaktadır. Bu hol, güneyden bir küçük odaya, kuzeyden bir koridora açılmaktadır. Ayrıca, holün güneyinde kapatılmış bir kapı boşluğu mevcuttur. Kuzey koridoru, birbirine açılan üç mekâna ulaşmaktadır. Güneydeki diğer bodrum mekânlarına, doğu cephesindeki kapıdan (pencere boşluğu genişletilerek kapıya dönüştürülmüş) ulaşılabilir. Burada, rüzgârlık akabinde T formundaki ana mekân ve bir koridor vardır (Şekil 10). Koridordan, doğu cephesine bakan küçük bir odaya geçilebilmektedir.

Şekil 9. Bodrum kat kuzey kanadı mekânları, 2022 (Yazarlar)

Şekil 10. Bodrum kat doğu kanadı mekânları, 2024 (Yazarlar)

Cephe Özellikleri

İskenderun Halkevi Binası cephelerindeki düz yüzeyler ve kesintisiz sövelerle tanımlanmış pencere boşlukları, ana girişin içe çekilerek yüksek kolonlarla vurgulanması, daire formu pencereler gibi modernist mimari biçimlerin kullanılması Erken Cumhuriyet Dönemi mimarisinin bir uzantısıdır. Halkevi Binası'nın yalın ve düz cephe formu, güçlü kitlesel etkisiyle ihtişamını gösterdiği söylenebilir.

Yapının tüm cephe duvarları bodrum kat seviyesinde bosajlı kesme taşlarla, üst katlarda ise gri renkli sıvayla kaplanmıştır. Yapının üzerinde kiremit kaplı bir kırma çatı bulunmaktadır. Yapının özgün zemin seviyesi zaman içerisinde yükselmiş olduğundan, zemin kata ulaştıran merdiven basamak sayıları azalarak yükselen zemin içinde gömülü kalmıştır. Kuzey ve doğu cepheleri, ana girişleri de içerdiğinden önem düzeyi bakımından diğer cephelerden ayrılmaktadır (Şekil 11).

Şekil 11. Kuzey ve doğu cepheleri, 2022 (Yazarlar)

Kuzey cephede, bodrum kat yarım daire kemerli ve 6 açıklıklı revaklı bir yarı açık mekân şeklinde dışa taşırılmış; bu kısmın üzeri giriş terası olarak düzenlenmiştir. Yapının ana giriş kapısı aksında, giriş terasına ulaştıran genişçe bir merdiven mevcuttur. Zeminden yaklaşık iki metre yükselen giriş terasında kare kesitli babalar arasında demir korkuluklar vardır. Yapının doğu ucuna yerleştirilen ana giriş, cepheden içe çekilerek iki kat yüksekliğindeki iki kolonla vurgulanmıştır. Ana girişte simetrik bir üçlü düzenleme vardır. Zemin katta ortada söveli iki kanatlı metal bir giriş kapısı ve iki yanında düz atkılı dikdörtgen pencereler mevcuttur. Birinci katta üçlü düzenleme korunarak demir korkuluklu balkonlara açılan çift kanatlı düz atkılı kapı açıklıkları yerleştirilmiştir. Zemin katta, ana girişin doğusunda daire formu bir pencere batısında ise 6 adet dikdörtgen düz atkılı çift kanatlı kapı açıklığı mevcuttur. Birinci katta girişin doğusunda yapının ilk yapıldığı dönemden kalan ve özgün detaylara sahip bir bayrak direği, batısında ise zemin kattaki kapı açıklıkları akslarında 6 adet daire formu pencere dizisi vardır (Şekil 12).

Şekil 12. Kuzey cephesi, 2022, 2024 (Yazarlar)

Doğu cephesinde yapıya ikinci bir giriş daha vardır. Günümüzde yeni yapıyla bağlantısı daha kolay olduğundan bu giriş yoğun olarak kullanılmaktadır. Doğu cephesinde yapıya paralel uzanan demir korkuluklu tek kollu bir merdivenle küçük bir giriş terasına ulaşılmaktadır. Merdiven yapıya çıkıntı şeklinde eklenmiş olup dış yüzeyleri bodrum kata benzer bir şekilde bosajlı kesme taşla kaplıdır. Çift kanatlı demir kapı, etrafı söveyle çevrili düz atkılı bir açıklığa yerleştirilmiştir. Zemin katta, giriş kapısının kuzeyinde iki, güneyinde ise üçlü dikdörtgen düz atkılı pencere dizileri mevcuttur. Birinci kat cephesinde açıklık düzeni tekrar etmekle birlikte pencere boyları daha kısadır. Bodrum katta da açıklık düzeni devam ettirilerek kare forma yakın demir parmaklıklı pencereler kullanılmıştır (Şekil 13).

Şekil 13. Doğu cephesi, 2022 (solda), 2024 (sağda) (Yazarlar)

YAPININ DEĞİŞİM SÜRECİ

Çalışmada elde edilen bulgular, İskenderun Halkevi Binası'nın değişim sürecine ilişkin müdahalelerin yoğunlaştığı dört dönem aralığına işaret etmektedir. Bunlar;

- Birinci Dönem (1939/40-1951)
- İkinci Dönem (1951-1990)
- Üçüncü Dönem (1990-2023)
- Dördüncü Dönem (2023-Günümüz)

Birinci Dönem

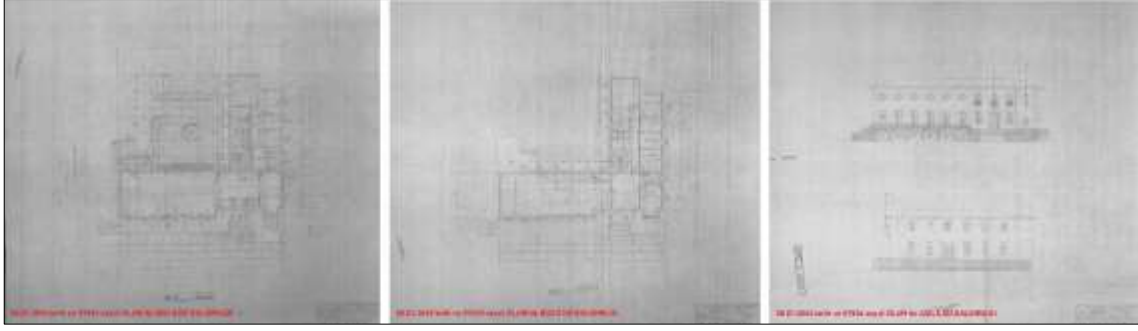
1939-40 yıllarında yapının inşasından 1951 yılında halkevlerinin kapatılmasına kadar olan süreci kapsamaktadır. 1929 kadastral haritası incelendiğinde, İskenderun Halkevi Binası 312, 313, 405 ve 131 parseller üzerinde görünmektedir. Güneydeki 312 parsel üzerinde L formu tek katlı bir yapı mevcuttur. Doğudaki 309 parselde küçük bir müstemilat, 311 parselde L formu bir yapı vardır; 310 parsel ise boştur. 309 ve 311 ile 312 ve 313 parseller arasındaki sokak da bu haritada görülmektedir. Bu dönemde alanın yakın çevresinde kuzeyinde Cayla Bulvarı (Atatürk Bulvarı) ve akabinde sahil, güneyde Rue Beauregard, Nouvelle Hopital ve Ecole Reshdie; doğuda konsolosluk yapıları ve batıda da Caserne Derigoın bulunmaktadır (Şekil 14).

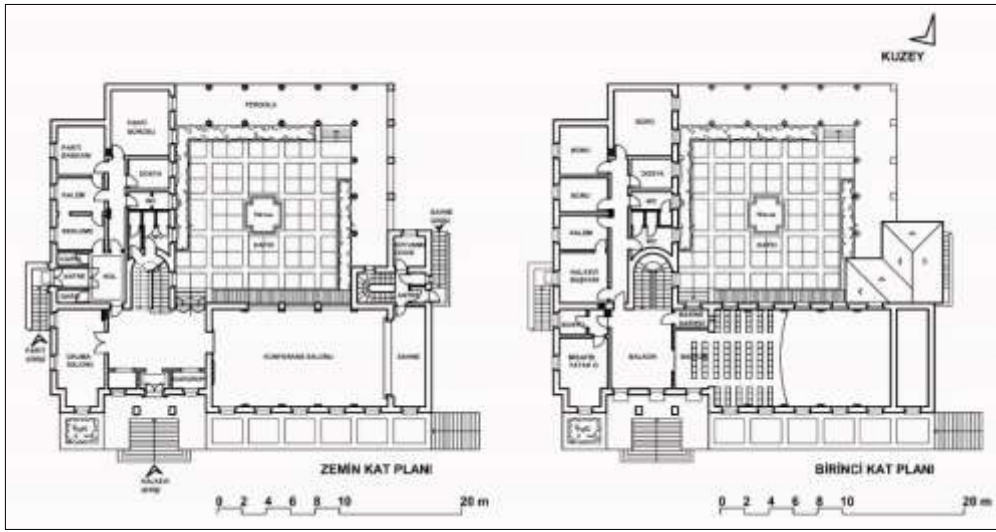
Şekil 14. 1929 Fransız kadastral haritası (FMK Arşivi (solda), Cem Karbuz Arşivi (sağda))

1937'de İskenderun sahilinde bulunan Hotel Empire (Ankara Palas), Türk Konsolosluk Binası olarak kullanılmaya başlanmıştır (Tülün, 2021). Bir süre sonra Türkiye Konsoloslugu için yeni binaların yapılması gündeme gelmiştir. İskenderun ve Antakya Halkevi Binalarının, Hatay Devleti'nde Türkiye Konsolosluk binaları olarak projelendirildikleri, ancak Hatay'ın anavatanı katılma ihtimalinin kuvvetlenmesi üzerine bu projelerinin halkevi olarak revize edildiği anlaşılmaktadır (DAB Cumhuriyet Arşivi).

Şekil 15'de 1939 tarihli T.C. Nafia Vekâleti Yapı İşleri Umum Müdürlüğü Projeler Bürosu tarafından hazırlanan İskenderun Halkevi projesi zemin ve birinci planlarıyla ön ve yan cephe görünüş çizimleri sunulmuştur (DAB Cumhuriyet Arşivi). Halkevi Binası için hazırlanan projenin yapının günümüzdeki durumuyla büyük ölçüde örtüştüğü tespit edilmiş olup, projenin aynalanmış bir şekilde uygulandığı düşünülmektedir. İki katlı kargir yapının L formundaki ana kütlesi, arka taraftaki yine L formu pergolalarla kapatılarak avlulu bir düzene ulaşılmıştır. Avlunun ortasında köşeleri "L" şeklinde kırılmış yaklaşık kare formu bir havuz mevcuttur. Yapıya üç farklı giriş verilmiştir: Ön cephede Halkevi girişi, sağ yan cephede parti girişi ve sol yan cephede sahne girişi. Zemin katta ön kanatta halkevi girişi, sahne ve okuma salonu, arka kanatta ise partiye ayrılmış mekânlar mevcuttur. Birinci katta, ön kanatta sahnenin balkon kısmıyla misafirlere ayrılmış bir oda; arka kanatta halkevi ofis odaları bulunmaktadır (Şekil 16).

Şekil 15. Plan ve görünüş çizimleri (DAB Cumhuriyet Arşivi)

Şekil 16. Plan çizimleri (Özgün projeden yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur, DAB Cumhuriyet Arşivi)

1940 tarihli Bayındırlık İşleri Dergisi'nin Birinciteşrin ayı sayısında, İskenderun Halkevi Binası'nın 1939 ve 1940 yılı mali bütçelerine konan tahsisatla yapılan binalar arasında sayılarak yapının bir fotoğrafı yayınlanmıştır (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1940) (Şekil 17). Yine aynı derginin Nisaniteşrin ayı sayısından yapının 8.11.1940 tarihinde geçici kabulünün yapıldığı anlaşılmaktadır. Yapının kat'ı kabul tarihi 30.04.1941'tir (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1940-1941).

Şekil 17. İskenderun Halkevi Binası (Bayındırlık İşleri Dergisi, 1940)

İskenderun Halkevi Binası'na ait bilgiler içeren ve 1945'li yıllara ait olduğu düşünülen bir envanter fişi ve ekli fotoğrafına ulaşılmıştır (DAB Cumhuriyet Arşivi). Halkevi Binasına ait fotoğrafta yapının bodrum kat cephe kaplamalarında kullanılmış olan kaba yonu bosajlı taşların benzerleri kullanılarak yapının etrafına alçak çevre duvarlarının yapılmış olduğu görülmektedir (Şekil 18).

Şekil 18. 1945'li(?) yıllarda İskenderun Halkevi Binası (DAB Cumhuriyet Arşivi)

1948'de Halkevi Binası'nın tadilatı gündeme gelmiştir (DAB Cumhuriyet Arşivi). Yapıda harç ve alçı tamirleri, boya-badana işleri, kırık camların değişimi, yontma taşların tarakla temizlenmesi, çatıda kırılan kiremitlerin ve tahrip olan boruların değişimi, elektrik tesisatının onarımı, su rezervlerinin tamiri, kalorifer dairesinde çürük ocak ve duman borularının değişmesi, mobilyaların onarımı, su tesisatı vb. onarımlar gerçekleştirilmiştir. Yapının bu yıllardaki durumunu gösteren bir fotoğrafa Mursaloğlu (2000)'nin kitabından ulaşılmıştır (Şekil 19).

Şekil 19. 1945'li yıllarda İskenderun Halkevi Binası (Mursaloğlu, 2000)

1948-50 yılları arasında yapının tapu işlemlerinin tamamlanması için yoğun bir çaba gösterildiği ancak bu konuda bir sonuca ulaşamadığı yine dönemin yazışmalarından anlaşılmaktadır. 1950 yılı sonuna gelindiğinde, tapu işlemlerinde yapının üç parsel üzerine oturduğu, bunlardan 313 parselin parası verilmiş, tapu işlemleri ilerlemiş, yalnızca ferağ takririnin verilmesinin kaldığı anlaşılmaktadır. Diğer 312 parsel ve 405 parselin hazine malı olduğu ve fuzulen işgal edilmiş durumda olduğu anlatılarak işlemlerin tamamlanması için mahkemeye müracaat konu edilmektedir (DAB Cumhuriyet Arşivi).

İkinci Dönem

08.08.1951 tarihli 5830 sayılı kanunla Türkiye genelindeki tüm halkevleri kapatılarak malları hazineye devredilmiştir. Boşaltılan halkevi binalarının çoğu merkezi veya yerel yönetimlerin kullanımına tahsis edilerek okul, hastane ya da toplantı mekânlarına dönüştürülmüştür (Çakmak, 2015). Bu dönemde İskenderun Halkevi Binası da Maarif Vekâletinin tasarrufuna verilerek İskenderun Kız Enstitüsü ve 1974'den itibaren İskenderun Kız Meslek Lisesi olarak eğitim işleviyle kullanılmaya devam etmiştir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2025).

1929 Fransız kadastral haritaları üzerine güncel vaziyetin işlenmiş olduğu düşünülen haritada, İskenderun Halkevi Binası 313 parselde bulunmaktadır. Bu parselin doğusundaki bitişik 312 parselde dikdörtgen planlı bir yapı ve ona batıdan bitişik bir müstemilat olduğu görülmektedir. 313 ve 312 parsellerin doğusunda bir yol parseli mevcuttur. Yol parselinden sonra gelen doğudaki 310 parselin boş, 311 parselde L formunda bir yapı, 309 parselde ise dikdörtgen planlı ana yapı ve doğu duvarına bitişik dikdörtgen planlı bir diğer yapı bulunmaktadır (Şekil 20).

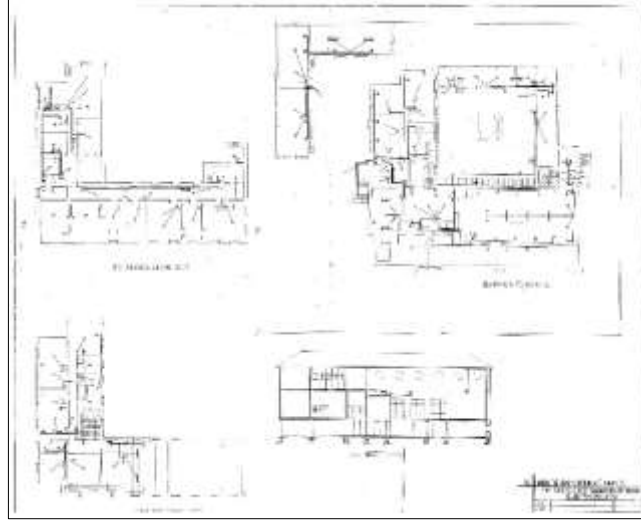
Şekil 20. 1929 Fransız kadastral haritaları üzerine işlenmiş 1960-70 (?)'li yılların vaziyeti (İB Arşivi)

Şekil 21'de bu döneme ait bir arşiv fotoğrafında Halkevi Binası ve yakın çevresi görülmektedir. Bu fotoğrafta yapının çevresinde bahçeyi sınırlayan alçak bahçe duvarları mevcuttur. 312 parseldeki yapı tek katlı, uzun dikdörtgen planlı ve kırma çatılıdır. Yapının batısında günümüzde Hatay Valiliği Konukevi bulunmaktadır. Halkevi Binası parselinin doğusundaki sokak ve bu sokağı sınırlayan bahçe duvarları mevcuttur. Atatürk Caddesi'ne bakan 311 parselde tek katlı L planlı kâgir yapı; onun güneyindeki 309 parselde ise revaklı bir girişi olan iki katlı kâgir bir yapı görülmektedir.

Şekil 21. 1980'li(?) yıllara ait hava fotoğrafı (Fahreddin Osmanca Arşivi)

İKML arşivinden, antetinde “İskenderun Kız Sanat Enstitüsü” yazılı elektrik tesisatı projesine ulaşılmıştır (Şekil 22). Halkevi Binası’nın 1970 (?)’li yıllardaki durumunu gösteren bu projede güneydeki tek katlı uzun dikdörtgen planlı müstemilatın, güney ve batı yönlerinde uzatılarak iki kolu yaklaşık eşit L plan şemalı bir hale getirildiği görülmektedir. Ayrıca, Halkevi Binası’nın eğitim işlevine uyarlanmasında derslikleri arttırmak için mevcut mekânların birleştirilmesi, bölünmesi veya yarı açık mekânların kapatılması yoluyla yapının plan şemasında bazı değişimler gerçekleştirildiği de projeden okunmaktadır.

Şekil 22. 1970’li (?) yıllarda yapıya ait elektrik projesi (İKML Arşivi)

Bu dönemde İskenderun Halkevi Binası, GEEAYK’nın 08.06.1979/A-1693 sayılı kararıyla korunması gerekli eski eser olarak (313, 311 ve 310 parseller) “Kız Meslek Lisesi” adıyla tescillenmiştir. GEEAYK’nın 23.07.1981/A-3037 sayılı kararından 310 parselin boş olduğu, 311 parselde tek katlı tescilli bir yapı bulunduğu, 313 parselde ise Türk Ocağı (Halkevi Binası) bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu dönemde Halkevi Binası 313, 311, 310 ve 309 parsellerden oluşan İskenderun Kız Meslek Lisesi’nin ana yapısıdır. Halkevi Binası ile aynı parseli paylaşan ve binanın güneyinde bulunan L plan şemalı tek katlı kâgir yapı derslikleri içeren ek hizmet (müstemilat) binasıdır. Atatürk Bulvarı üzerindeki 311 parseldeki tek katlı yapı okula bağlı çocuk yuvası olarak işlevlendirilmiştir. Güneydeki 309 parselde ise iki katlı betonarme yapı (eski Hollanda Konsolosluğu) Kız Sanat Okulu olarak kullanılmaktadır (Hatay KVKBKM Arşivi) (Şekil 23).

Şekil 23. 1981 yılında Halkevi Binası ve yakın çevresi (Hatay KVKBKM Arşivi)

İskenderun 1987 yılı imar planı incelendiğinde; Halkevi Binası'nın parselinin, güneydeki 312 parselle doğudaki yol parselini içerisine aldığı görülmektedir. Halkevinin güneyindeki dikdörtgen plandan L plan şemasına dönüştürülen ek hizmet (müştemilat) yapısı, bu yıllarda varlığını sürdürmektedir. Halkevi parselinin doğusundaki üç parselin birleşerek tek parsel haline getirildiği anlaşılmaktadır. Burada, 311 parseldeki yapıyla 309 parseldeki yapı hala mevcudiyetlerini korumaktadır (Şekil 24). Hatay KVKBKM arşivinden Halkevi Binası ve yakın çevresini gösteren 1987 tarihli fotoğraflara ulaşılmıştır. 1987 tarihli İskenderun imar planında gösterilen durum bu fotoğraflarla da örtüşmektedir (Hatay KVKBKM Arşivi) (Şekil 25).

Şekil 24. 1987 yılı imar planında İskenderun Halkevi Binası (İB Arşivi)

Şekil 25. 1987 yılında Halkevi Binası ve yakın çevresi (Hatay KVKBKM Arşivi)

1952’de eğitim işlevine uyarlanması sırasında yapının birinci kat kuzey-güney kanadındaki doğuya yönlendirilmiş iki büro, halkevi başkanı ve kalem odalarının arasındaki duvarlar alınarak birleştirilmiş ve iki dersliğe dönüştürülmüştür. Günümüzde kaldırılan duvar izleri, döşeme kaplama desenleri üzerinden okunabilmektedir (Şekil 26). Yapının birinci kat doğu-batı kanadındaki merdivenden ulaşılan geniş hol ve konferans salonu balkonunun doğu kısmı doğramayla bölünerek birbiri içinden geçilen iki küçük derslik oluşturulmuştur. Yine zemin katta üzeri betonarme plakla örtülü pergola yarı açık mekânları, avlu yönünde metal doğramalarla dış tarafta ise duvarlarla kapatılarak iki derslik ve iki oda elde edilmiştir (Şekil 26). Ayrıca, yapının güneyindeki tek katlı yapı büyütülerek iki derslik ve bir atölyeye dönüştürülmüştür.

Şekil 26. Kaldırılan duvarın döşemede izi (solda); pergolanın kapatılması (ortada, sağda) (Yazarlar)

Yapının bu dönemdeki mekân kullanımlarını gösteren bir şemaya İKML arşivinden ulaşılmıştır. Bu şemaya göre, doğu-batı kanadında zemin katta konferans salonu korunmuş, okuma salonu müdür odası haline getirilmiş; üst kattaki misafir odası okuma salonuna, hol ve konferans salonu balkonu kısmen bölünerek iki küçük dersliğe dönüştürülmüştür. Yapının kuzey-güney kanadında zemin

kattaki parti odaları öğretmenler odası ve okul idari birimlerine; birinci kattaki halkevi idari birimleri de mekân birleştirilerek dersliklere dönüştürülmüştür.

İşlev değişimi sürecinde mekân ihtiyacını karşılamak için avludaki pergolalarının kapatılması, yapının güney ve doğu cepheleriyle avlu cephelerinin özgün düzenlerinin değişimiyle sonuçlanmıştır. Doğu cephesinde bodrum katın güney kısmının kantin olarak işlevlendirilmesi nedeniyle bodrum penceresi büyütülerek kapıya dönüştürülmüştür (Şekil 27).

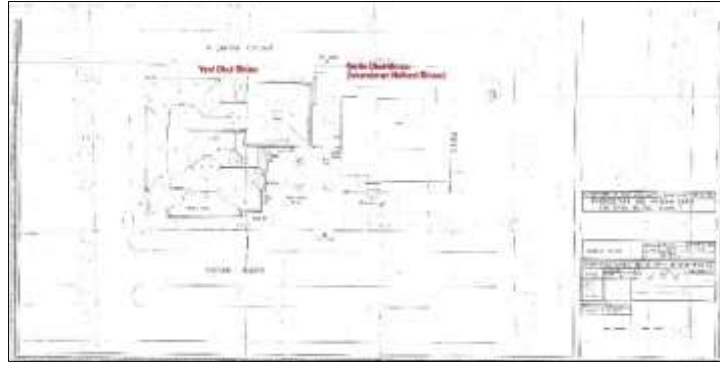
Şekil 27. Cephede müdahaleler (Yazarlar)

Üçüncü Dönem

Bu dönem, yeni okul binası yapılmasıyla birlikte okulun genişletildiği dönemden 2023 depremlerine kadar olan süreci kapsamaktadır. Kız Meslek Lisesi yeni binasının yapılabilmesi için öncelikle ilgili parsellerde kamulaştırma, tevhid, yola terk gibi işlemlerin yapılması gerekmiştir. 1970'lerin başında imar planında değişiklik yapılarak 309, 310 ve 311 parseller okul alanı olarak belirlenmiş ve akabinde kamulaştırılmıştır. Bu işlemler sonrasında, 1985'de yapının bulunduğu parsellerle (313, 312) 311, 310 ve 309 parseller birleştirilmiş, aralarındaki yol da bunlara dâhil edilerek günümüzdeki okul alanı (1416 parsel) oluşturulmuştur (İKML Arşivi).

Ayrıca, 310, 311 ve 313 parseller korunması gerekli kültür varlığı olarak tescillendiğinden, yeni okul binasının yapılabilmesi için yüksek kuruldan izin alınması gerekmiştir. GEEAYK, 23.07.1981/A-3037 sayılı kararla 313 parseldeki okul yapısının (Halkevi) korunmasına, 309, 310 ve 311 parsellerin okul alanı olarak kullanılmasının uygun olduğuna ve bu nedenle, 310 boş parseliyle 311 parseldeki tescilli yapının ve 309 parseldeki tescilli olmayan yapının yıkılmasıyla oluşacak alanda, Türk Ocağı (Halkevi) binası yüksekliğinde ve görünümünde yeni bir okul binası yapılabileceğine karar vermiştir (İKML Arşivi). Hatay Kültür Envanteri'ndeki tescil fişine göre, yapının korunması gerekli kültür varlığı olarak tescili 17.07.1987/3553 sayılı kararla güncellenmiştir. Ayrıca fişte yapının mimari çağının 20. yüzyıl, özgün işlevinin halkevi bugünkü işlevinin ise eğitim yapısı olduğu belirtilmiştir (Hatay Kültür Envanteri, 2011).

İskenderun Kız Meslek Lisesi yeni okul binası avan projesi Adana KVTVKK'nun 29.06.1989/381 sayılı kararıyla uygun bulunmuş; 1990'da ise uygulama projeleri onaylanmıştır. Bu projelerin, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından 1990 yılında hazırlatıldığı, mimari projenin mimar Ertan Yollu tarafından çizildiği antet üzerindeki bilgilerden anlaşılmaktadır (İKML Arşivi) (Şekil 28).

Şekil 28. 1990 yılında hazırlanan projenin vaziyet planı (İKML Arşivi)

Adana KVTVKBK'nun 23.03.2011/6903 sayılı kararıyla Halkevi Binası'nın ömrünün uzatılması ve daha rahat kullanılması için çatı, kapı, pencere, zemin ahşap onarım, tavan onarım ve boya yapımıyla tuvalet sıhhi tesisat onarımı ve tesisat onarımı uygun bulunmuştur. Hatay KVKBK'nun 27.09.2019/292 sayılı kararıyla tarihi yapının rölövesi uygun bulunarak koruma grubu 2 olarak belirlenmiş; 26.06.2020/644 sayılı kararıyla da restitüsyon-restorasyon projesi onaylanmıştır (Hatay KVKBKM Arşivi). Ancak, kurul onaylı restorasyon projesi kapsamında herhangi bir uygulama gerçekleştirilmemiştir.

Halkevi Binası'nın eğitim işleviyle kullanımının sürdüğü üçüncü dönemde okulun çevre duvarının korkulukları opak levhalarla kapatılmıştır. Konferans salonu geçici bir strüktürle bölünerek iki dersliğe dönüştürülmüştür. Bu dönemde mekânların işlevsel dağılımları, 2019-2020 yıllarına ait kullanım şemalarından anlaşılmaktadır (İKML Arşivi). İkinci dönemde zemin kattaki müdür odası derslik haline getirilmiş; birinci kattaki okuma salonu dersliğe, hol ve konferans salonu balkonunun bölünmesiyle elde edilen iki küçük derslikte idari odalara dönüştürülmüştür. Kuzey-güney kanadı zemin katında öğretmenler odası derslik haline gelirken idari mekânlar varlığını sürdürmüş; birinci kattaki derslikler de yine aynı işlevle kullanılmaya devam etmişlerdir.

Bu dönemde Halkevi Binası'nın özgün cephe özellikleri genel olarak korunmuştur. İnşasından günümüze zaman içinde bahçe kotunun yükselmesiyle birlikte yapı birkaç basamak toprağa gömülmüş durumdadır. Bu durum, merdiven basamaklarının sayılarından ve özellikle ilk basamakların özgün biçimlenmesiyle mevcut durumlarının karşılaştırılmasından anlaşılmaktadır. Bunun dışında, doğu cephesinde zemin kat pencere parapetleri seviyesinde saçak strüktürleri, cephede klima dış üniteleri ve kablolar eklenmiştir (Şekil 29).

Şekil 29. Zemin kotu altında kalan basamaklar (solda) ve cephede ilaveler (orta, sağda) (Yazarlar)

Dördüncü Dönem

Bu dönem, 2023 depremlerinden günümüze yapının geçirdiği değişimlere odaklanmaktadır. 2023 depremlerinde yapısal bir hasar almamış olmakla birlikte Halkevi Binası'nın güçlendirilmesine yönelik çalışmalar hâlihazırda devam etmektedir. Güçlendirme dâhilindeki uygulamalarda, yapının özgün mimarisine bazı müdahaleler de söz konusudur. Bu kapsamda, Halkevi Binası avlusunun üzerinin kapatılması, yapının özgün vaziyet biçimlenişinde değişikliğe yol açmıştır (Şekil 30).

Şekil 30. Yapının güncel konumu (Google Earth haritası kullanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

2023 depremleri sonrasındaki mekânsal müdahaleler, avlu kotunun yükseltilerek yapı zemin kat kotuna getirilmesi ve avlunun üzerinin ek bir strüktürle kapatılmasıdır. Avlu ortasındaki özgün havuz ve pergolaların avluya bakan metal doğramaları kaldırılmış, bütüncül bir tek mekân elde edilmiştir. Bu mekâna güney yönünde ayrı bir giriş kapısı da eklenmiştir. Ayrıca, oluşturulan bu yeni mekânın konferans salonuna eklenerek daha da genişletilebilir bir hale dönüştürülmesi söz konusudur (Şekil 31). Avlu ve ilişkili mekânların, gastronomi eğitime yönelik yeniden kurgulanacağı okul yetkililerinden öğrenilmiştir. Avlunun ve konferans salonunun (özgünde ahşap) zemin kaplama malzemelerinin seramikle değişimi, kapı kanatlarının yenilenmesi, boya ve badana tadilatları, bazı mekânlarda kullanım değişimleri ve bodrum katın daha aktif kullanılmasına yönelik bazı düzenlemeler sayılabilir.

Şekil 31. Yapıdaki mekânsal müdahaleler (Yazarlar)

Bu dönemde cephelerdeki giriş kapıları hariç tüm pencere özgün ahşap doğramalarının, PVC doğramalarla değiştirildiği görülmektedir. Bu değişimlerde kullanılan doğrama biçimlenmeleri de özgününden farklıdır. Avlunun üzerinin metal konstrüksiyonlu, metal levha kaplamalı bir sistemle

örtülmesi nedeniyle, özgün avlu cepheleri iç mekân cepheleri haline dönüşmüş; güney ve batı cephelerinde üst örtüde özgünden farklı bir biçimlenme oluşmuştur. Bu mekâna giriş için bir metal merdiven ve rampa güney cephesine eklenmiştir (Şekil 32).

Şekil 32. Kapatılan avlu ve yeni çatı düzenlemesi (Yazarlar)

DEĞERLENDİRME

Bu bölümde yapı, diğer halkevi binalarıyla benzerlikleri ve farklılıkları ve yapının geçirdiği değişim süreçleri açısından iki kısımda incelenmektedir.

Yapının Diğer Halkevi Binalarıyla Benzerlikleri ve Farklılıkları

Cumhuriyetin ilk dönemini yansıtan ve toplumun yeni yönetim şekliyle ilişkilendirdiği halkevi binaları kent kültürü ve belleğinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda, İskenderun Halkevi Binası da tarihsel süreçte geçirdiği işlev değişimine rağmen mimari özelliklerini büyük ölçüde koruyarak erken cumhuriyetin izlerini günümüze taşımaktadır. Böylece tarihi yapı, kentin toplumsal hafızasında kendine bir yer edinmiştir. Güngör ve Aslan'ın (2020) tarihli çalışmasında yapılan Lynch analizinde de gösterildiği üzere, yapı kent belleğinde işaret ögelerinden biri olarak yer almaktadır. Bu da yapının kullanımı değişmiş olmakla birlikte tarihsel sürekliliğinin sadece mimari açıdan değil kent belleğinde de devam ettiğinin bir göstergesidir.

Halkevi binaları kentin ana yollarına, meydanlarına bakacak ve kente hâkim olacak şekilde konumlandırılmıştır. Dolayısıyla kentin merkezinde önemli bir kamusal alan tanımlamaktadır. Deniz kıyısı olan kentlerde genellikle kamusal yapılar sahil şeridi boyunca lineer bir dağılım göstermektedir. Benzer şekilde, halkevi binası önemli bir kamusal yapı olarak İskenderun kentsel gelişimine katkı sağlamaktadır. Tarihsel süreçte bir liman kenti olma özelliğini sürdüren İskenderun'da, Osmanlı'nın son döneminden Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar tarihlenen kamusal yapılar denize açılan bir idari meydan (bugünkü Cumhuriyet Meydanı) ve onunla birleşen bir sahil aksı (bugünkü Atatürk Bulvarı) etrafında tasarlanmıştır. Bu kent tasarımında Cumhuriyet Meydanı çevresindeki yapılar fonksiyonları ile kent merkezini tanımlarken, Atatürk Caddesi boyunca bu yeni modern kentin önemli yapıları yer almıştır. Bu bağlamda, 1940 yılında inşa edilen İskenderun Halkevi Binası da modernleşme vizyonunun bir uzantısı olarak kentin gelişim aksını belirleyen ögeler arasında bulunmuş ve kentin planlama tarihi açısından önemli yapılarından biri olmuştur.

İskenderun Halkevi Binası, L tipli planlara sahip olan Kars, Kayseri, Çankırı, İzmir, Karamürsel halkevlerine kitle yerleşim şekli olarak benzemektedir. Özellikle Antakya Halkevi Binası, İskenderun Halkevi Binasına oldukça yakın plan şemasına sahiptir. Bursa Halkevinde de İskenderun Halkevindekine benzer şekilde kare avlulu plan sistemi dikkat çekmektedir. Bursa Halkevi Binası plan şeması olarak U tipli plana sahip olup daha yoğun bir mimari programdan oluşsa da kare avlusu ve avlu etrafında yarı açık üst örtüleriyle İskenderun Halkevi ile benzer özellikler göstermektedir (Tablo 1).

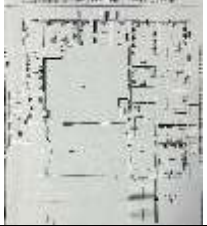
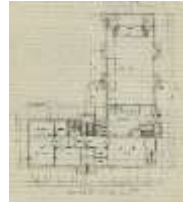
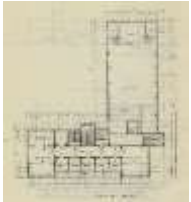
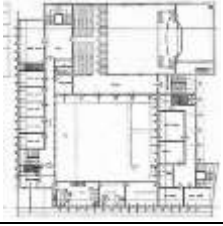
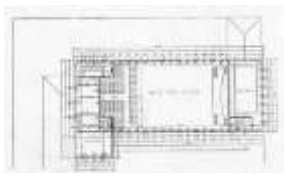
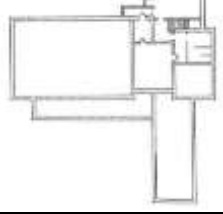
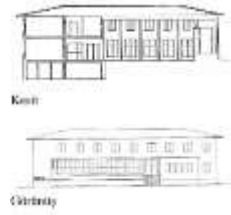
Yapının ilk yapıldığı zamanda zemin katına şematik olarak değinmek gerekirse portikli yüksek bir ana girişten sonra okuma salonu, konferans salonu ve idari birimler olmak üzere 3 ana kitleden oluşmaktadır (Şekil 33). İdari birimler, konferans salonu ve girişten cephe alan L formu yarı açık mekânıyla kare bir avlu oluşturmaktadır. Üst katta idari birim kitlesi alt kattaki gibi devam ederken, alt katta bulunan okuma salonu bir konaklama ünitesine dönüşmüştür. Zemin kattaki giriş mahali üst katta yerini balkona bırakmaktadır.

Şekil 33. Zemin (solda) ve Birinci Kat (sağda) plan şemaları

Halkevi Binası'nın üç boyutlu etkisi yalın ve ihtişamlı durmaktadır. Ritmik devam eden dikdörtgen pencereler, girişi tanımlayan yüksek kolon yapısı cephede dikkat çekmektedir. Antakya Halkevinde de benzer şekilde modernizmin etkisini kitlelerle cephede görmek ve giriş saçağının vurgulu olması fark edilmektedir. İskenderun Halkevi Binası'nda ana giriş kitlesel olarak geri çekilirken, Antakya Halkevinde ise ana giriş ileri doğru ince sütunlarla ve saçakla taşırılmıştır. İskenderun Halkevi Binası'nın incelenen diğer halkevi yapılarıyla cephede sadelik ve dörtgen biçimlenmeler açısından benzediği söylenebilir. Farklı olarak Bursa ve İzmir Halkevlerinde mekânsal büyüklüklere de bağlı olarak kitlesel ileri/geri çekilmeler ana yapıya hareket katmakta iken İskenderun Halkevi'nde bu kitlesel oynamalar daha az dikkat çekmektedir. Halkevi binalarında yaygın kullanılan teras çatı biçimlenmesi İskenderun Halkevi'nde mevcut değildir. Bunun yerine Antakya, Çankırı ve Karamürsel Halkevlerine benzer kırma çatı sistemi uygulanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. İskenderun Halkevi Binası ile mimari özellikler açısından benzerlik gösteren halkevi binaları

	Zemin Kat Planı	Birinci Kat Planı	Görsel
İSKENDERUN HALKEVİ (1940)			
ANTAKYA HALKEVİ (1940)			
ÇANKIRI HALKEVİ (1939)			
BURSA HALKEVİ (1938)			
KAYSERİ HALKEVİ (1937)			
İZMİR HALKEVİ (1944)			
KARAMÜRSEL HALKEVİ (1938)			

İskenderun Halkevi Binası (İKML arşivinden yararlanarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur); Antakya Halkevi Binası (Hatay KVKKM Arşivi); Çankırı Halkevi (Sayarı, 1939); Bursa Halkevi Binası (Arkitekt, 1938a); Kayseri Halkevi Binası (Arkitekt, 1937); İzmir Halkevi Binası (Arkitekt, 1944); Karamürsel Halkevi (Durukan, 2006)

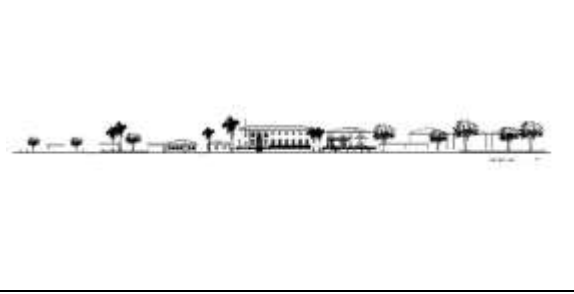
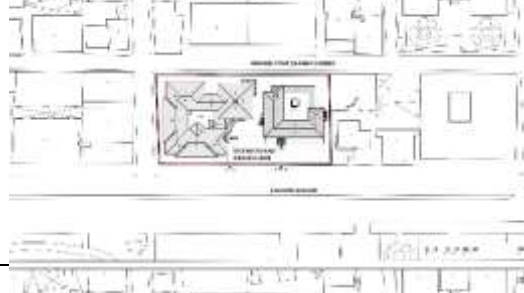
Yapının Değişim Süreçlerinin Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında dört dönemde incelenen yapının değişim süreçlerinin değerlendirilmesi, konum özellikleri, mekân kurgusu-plan özellikleri ve cephe özellikleri bağlamında ele alınmıştır (Tablo 2-5).

Konum Özellikleri

İlk dönemde dış bahçe duvarı, yapıya estetiği bozulmayacak boyutta ve şekilde eklenerek görsel sürekliliği sağlamıştır. İkinci dönemde yapının çevresindeki bazı parsellerin tevhit/ifraz edilmesi, komşu yapıların inşası, L formlu müstemilat yapısının büyütülmesi gibi değişimler sonucu yapının görsel sürekliliği kesintiye uğramıştır. Ayrıca, bu dönemde dış bahçe duvarının üzerine ferforje korkuluk eklenmesiyle yapının Atatürk Bulvarı'ndan görünebilirliği az da olsa etkilenmiştir. Üçüncü dönem aralığında yapı çevresinde bazı parsellerin tevhit/ifraz edilerek bu parsellerdeki mevcut yapıların (müstemilat dâhil) yıkılması ve Halkevi Binası'nın gabarisine eşit tutulan yeni okul binasının yapılması gibi değişimler söz konusudur. Yeni binanın eski binayı yükseklik açısından ezmemesi olumludur. Fakat yeni binanın tarihi yapıya fazla yaklaşması nedeniyle tarihi yapıda görsel süreklilik ve algılanabilirlik açısından olumsuz etkiler oluşmuştur. Ek olarak, yapının dış bahçe duvarının üzerine opak ve yüksek levha korkuluk konulması sonucu yine kentteki tarihi yapı imajının ve görsel sürekliliğin zedelendiği söylenebilir. Dördüncü dönemde ise büyük bir müdahale olan avlunun kapatılması sonucu çevre dokuların dolu-boş ilişki dengesinin ve işlevsel, görsel, kullanımsal sürekliliğin bozulduğu söylenebilir. Buna bağlı olarak yapıdaki mekânsal kurgu etkisinin ve sosyo-kültürel etkileşimlerin de azalabileceği öngörülebilir (Tablo 2).

Tablo 2. Yapının konum ve silüet özelliklerinin değişimi

	Vaziyet Planı	Silüet
1.Dönem		
2.Dönem		
3.Dönem		
4.Dönem		

Mekân Kurgusu ve Plan Özellikleri

İskenderun Halkevi Binası'nın yapıldığı ilk dönemde mekân kurgusu/plan özellikleri açısından boya, badana, tesisat değişimi bakım onarım çalışmaları yapılmış ve mekân sürekliliği değişmemiştir. Ayrıca, konum ve mimari özellik açısından yapı özgün haliyle korunarak işlevsel ve görsel sürekliliğin sağlandığı ifade edilebilir. İkinci dönemde işlev değişikliği nedeniyle bazı mekânların bölünmesi-birleştirilmesi ve avlu etrafındaki yarı açık mekânların derslik, öğretmen odası, arşiv vb. kapalı mekânlara dönüştürülmesi söz konusudur. Bu dönemde özgün işlevin sürdürülememesi nedeniyle küçük mekânsal müdahalelerle planlarda mekânsal ve kullanım sürekliliğinin büyük ölçüde korunduğu fark edilmiştir. Üçüncü dönemde, konferans salonunun işlevsel ihtiyaçlardan ötürü bölünerek iki dersliğe dönüştürülmesi ve mevcut mekânlarda kullanım değişikliklerinin yapılması gündeme gelmiştir. Bu dönemde yapılan küçük mekânsal düzenlemelerin, kullanım ve

mekânsal sürekliliğe sınırlı düzeyde olumsuz etkisi olduğu söylenebilir. Dördüncü dönemde ise Kız Meslek Lisesi işleviyle binada ihtiyaç duyulan gastronomi atölyesine dönüşüm için avlu ortasındaki özgün havuzun yıkılması ve avlunun özgün zemin kotunun yükseltilmesi, pergolaların avlu cephesindeki doğramalarının kaldırılarak avluyla bütünleşen tek bir hacim elde edilmesi ve bu hacmin üzerinin çatıyla kapatılması gibi büyük müdahalelerin yapıldığı belirtilebilir. Özgün planda konferans salonu-avlu-bahçe mekânsal kurgusunun, atölye-konferans salonu birlikteliğine dönüşmesi mekânsal ve kullanım sürekliliğinin zedelenmesine neden olmuştur. Ek olarak plan bazında yapıdaki avlunun kapatılmasının, iç mekânlardaki ışık düzeyini ve mekânsal atmosferi olumsuz etkilediği söylenebilir. Yine bu dönemde özgün zemin döşeme kaplamaları ve kapı doğramalarının değişimi de malzeme sürekliliğini bozmuştur (Tablo 3).

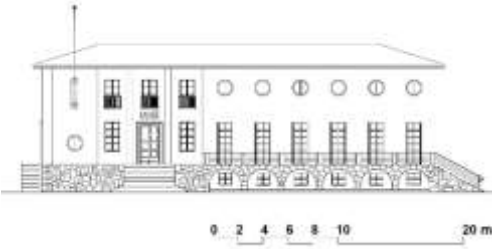
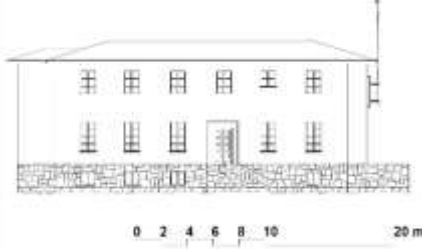
Cephe Özellikleri

İskenderun Halkevi Binası'nın yapıldığı ilk dönemde cephe açısından küçük müdahaleler denilebilecek bakım-onarım çalışmaları olmuş ve cephedeki görsel süreklilik korunabilmiştir. İkinci dönemde halkevinden eğitim işlevine geçiş nedeniyle avlu çevresindeki pergolaların kapalı mekânlara dönüşümü sonucunda avluya bakan cephe karakterlerinde önemli bir değişim olmuştur. Ayrıca bodrum kat penceresinin genişletilerek kapıya dönüştürülmesiyle de cephedeki özgün niteliklerin görsel sürekliliğinin zedelenmesi söz konusudur. Üçüncü dönemde ise cephede saçak ilavesi, klima dış ünitelerinin ve kablo vb. niteliksiz öğelerin eklenmesi sonucu cephe sürekliliği kesintiye uğramıştır. Depremler sonrası olan dördüncü dönemde tarihi yapıda kapsamlı müdahalelerin olduğu ve bu durumun hem dış cephede hem de iç mekânlarda yapının özgün mimari etkisini zayıflattığı söylenebilir. Bu dönemde avlunun üzerinin çatıyla kapatılmasıyla avlu cephelerinin iç mekân cepheleri haline gelmesi ve özgünden farklı bir çatı biçimlenişinin oluşması gibi büyük müdahaleler söz konusudur. Ek olarak pencere doğramalarının form ve malzemelerinin değişimi, özgün cephe renginin değişimi ve cephede ışıklandırma yapılması cephenin özgün karakterine ve görsel sürekliliğine zarar vermiştir (Tablo 4).

Tablo 3. Yapının plan özellikleri ve kullanımlarının değişimi

	Zemin Kat Planı	Birinci kat Planı
1.Dönem		
2.Dönem		
3.Dönem		
4.Dönem		
Derslik İdari birimler Giriş holü/koridor vb. Çatı Okuma salonu Misafir odası Pergola Havuz Konferans salonu Gastronomi atölyesi WC		

Tablo 4. Yapının cephe özelliklerinin değişimi

	Kuzey Cephesi	Doğu Cephesi
1.Dönem		
2.Dönem		
3.Dönem		
4.Dönem		
1.Dönem cephe çizimleri, Nafia Vekâletince hazırlatılan projeden yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur (DAB Cumhuriyet Arşivi).		

Tablo 5. Tarihsel süreçte İskenderun Halkevi Binası'ndaki değişimler ve süreklilikler

	Değişimler	Süreklilikler
Birinci Dönem	Konum Özellikleri: Dış bahçe duvarının eklenmesi. Plan özellikleri: Bakım-onarım çalışmaları Cephe özellikleri: Bakım-onarım çalışmaları	Konum ve mimari özellikler açılardan yapı özgün haliyle korunarak sürekliliğin sağlanması, özgün işlevinde süreklilik, görsel süreklilik
İkinci Dönem	Konum Özellikleri: Çevre bazı parsellerin tevhid/ıfraz edilmesi, komşu yeni yapıların inşası, L formulu müstemilat yapısının büyütülmesi, dış bahçe duvarının üstüne korkuluk eklenmesi. Plan Özellikleri: İşlev değişikliği nedeniyle mekânların bölünerek veya birleştirilerek dersliğe dönüştürülmesi, avlu etrafındaki yarı açık mekânların derslik, öğretmen odası, arşiv vb. kapalı mekânlara dönüştürülmesi, işlev değişimi nedeniyle mevcut mekânların kullanımlarında değişiklikler yapılması, müstemilat yapısının büyütülerek derslik ve atölyelere çevrilmesi Cephe özellikleri: Eğitim işlevi nedeniyle pergolaların kapalı mekânlara dönüşümünün getirdiği güney, batı ve avlu cephelerinde değişim; doğu cephesinde bodrum kat penceresinin genişletilerek kapıya dönüştürülmesi	Çevre yapıların inşası ve müstemilatın büyütülmesi ile yapının görsel sürekliliğin belli açılardan kesintiye uğraması, çevre duvarına korkuluk eklenmesinin görsel sürekliliği bozmaması Özgün işlevin sürdürülememesi nedeni ile mekânsal müdahalelere rağmen planlarda mekânsal sürekliliğinin büyük ölçüde korunması Pergolaların kapalı mekânlara ve bodrum kat penceresinin kapıya dönüştürülmesinin, cephe özgün niteliklerinin görsel sürekliliğini zedelemesi
Üçüncü Dönem	Konum Özellikleri: Çevre bazı parsellerin tevhid/ıfraz edilerek bu parsellerde mevcut yapıların (müstemilat dâhil) yıkılması, tarihi Halkevi yapısının gabarisine eşit tutulan yeni okul binasının yapılması, dış bahçe duvarının üzerine opak ve yüksek levha korkuluk konulması. Plan özellikleri: Konferans salonunun bölünerek iki dersliğe dönüştürülmesi, mevcut mekânlarda değişen ihtiyaçlara cevap verecek kullanım değişikliklerinin yapılması Cephe Özellikleri: Doğru cephesine zemin kat pencere parapet seviyesinde saçak ilavesi, doğu cephesinde klima dış ünitelerinin ve kablo vb. niteliksiz öğelerin eklenmesi	Yeni okul yapısının tarihi binanın gabarisi geçmeyecek şekilde inşa edilmiş olması ezici bir etki oluşturmaması, buna karşın yeni yapının konturunun parsel potansiyelini maksimum düzeyde kullanması ve tarihi yapıya yaklaşım mesafenin yeterli düzeyde olmamasının getirdiği olumsuz etki; yüksek ve görsel olarak geçirgen olmayan bahçe duvarı nedeniyle yapının kent içindeki görülebilirliği azalması ve yapının kent içindeki imajının zedelenmesi. Değişen ihtiyaçlara cevap vermek üzere yapılan mekânsal düzenlemelerin, kullanım ve mekânsal sürekliliğe sınırlı düzeyde olumsuz etkisi Niteliksiz ilaveler nedeniyle, özgün cephe karakterinin ve sürekliliğinin zedelenmesi
Dördüncü Dönem	Konum Özellikleri: Avlunun üzerinin kapatılması Plan özellikleri: Gastronomi atölyesine dönüşüm için avlunun özgün kotunun yükseltilerek zemin kat kotuna getirilmesi, avludaki özgün havuzun kaldırılması, pergolaların avlu cephesindeki doğramalarının kaldırılarak avluyla bütünleşen tek bir hacim elde edilmesi ve bu hacmin üzerinin çatıyla kapatılması, yeni oluşturulan bu atölye mekânına güney yönünde bir merdiven ve giriş eklenmesi, gastronomi atölyesinin konferans salonuyla da bütünleşecek şekil de kurgulanması ve her iki mekânın zemin kaplamalarının seramiğe dönüştürülmesi, Mevcut mekânlarda değişen ihtiyaçlara cevap verecek kullanım değişikliklerinin yapılması, kapı kanatlarının değişimi Cephe Özellikleri: Avlunun üzerinin çatıyla kapatılması sonucu avlu cephelerinin iç mekân cepheleri haline gelmesi, yine güney ve batı cephelerinde özgünden farklı bir çatı biçimlenişinin oluşması; güney cephesine metal bir merdiven ve rampa ilavesi; pencere doğramalarının form ve malzemelerinin (PVC) değişimi; özgün cephe renginin değişimi, cephede ışıklandırma yapılması.	Avlunun kapatılmasıyla özgün kütle ve dolu-boş dengesinin sürekliliğinin bozulması Gastronomi kullanımına bağlı özgün mekânsal kurgunun ve kot düzenlemelerinin bozulması, mekânsal ve kullanım sürekliliğinin ciddi düzeyde hasar alması, bunun yanında sosyal etkileşim niteliklerinin zedelenmesi sonucu sosyo-kültürel sürekliliğin zayıflaması; özgün malzemelerin değişimiyle birlikte malzeme sürekliliğinin zarar görmesi Avlunun üzerinin kapatılması nedeniyle avlu cephelerinin özgün niteliklerinin sürekliliğinin kesintiye uğraması; avlu ve pergolalar üzerine gelen iki yöne eğimli beşik çatının, güney ve batı cephe üst örtü sisteminin özgünlüğünün bozulması görsel sürekliliğe hasar vermesi; mimari öğelerde özgün malzeme ve formlar ile cephe renk değişiminin ve niteliksiz ilavelerin özgün görsel nitelikleri zayıflatarak görsel sürekliliği bozması.

SONUÇ

Erken Cumhuriyet döneminde modern ulus devletın görsel temsili olarak kentin en önemli aksı üzerinde inşa edilen İskenderun Halkevi Binası, önünde bir açık mekân yaratılarak deniz manzarasına yönlendirilmiştir. Bodrum üzeri iki katlı betonarme-kâgır karma sistemle inşa edilen yapının, L plan şeması, yalın ve düz cephe düzeni, ana girişin içe çekilerek yüksek kolonlarla vurgulanması, daire formu pencereler kullanılmasıyla konum, plan ve cephe özellikleri bağlamında dönemin diğer halkevi yapılarıyla benzer modernist mimari nitelikler taşıdığı tespit edilmiştir. Mersin ve İzmir Halkevlerine benzer şekilde deniz manzarasına yönelen İskenderun Halkevi Binası çoğu halkevinde olduğu gibi kentte önemli bir cadde olan Atatürk Bulvarı'nda bulunmaktadır. Yapı kitlesel olarak deniz manzarasına hâkim olan ön cephede geri çekilmektedir ve çeşitli faaliyetler için (balkon konuşması, vb.) bu alanda açık mekân yaratılmaktadır. İskenderun Halkevi Binası incelenen diğer halkevlerine benzer şekilde (Çankırı, Kars, vb.) L plan şemasına sahiptir. L plan şeması yapının güneyinde bulunan pergola sistemiyle bazı halkevi binalarında olduğu gibi (Antakya ve Bursa) kare avlulu bir form kazanmıştır. Yapının sade ve modern mimarisi çoğu halkevinin cephesine benzemektedir. Halkevi mimarisinde yaygın olan teras çatı, İskenderun Halkevi Binasında yerini kırma çatıya bırakmaktadır.

Yapı inşa edildiği dönemden günümüze geçirdiği değişimler ve bu değişimlerin özgün mimari özelliklerin sürekliliğine etkisi bağlamında ele alınmıştır. Yapının geçirdiği bu değişimler işlevsel farklılıklar ve müdahale yoğunlukları kapsamında dört dönem aralığında incelenmektedir. İlk dönemde halkevi olarak inşa edilen ve kullanılan yapı, ikinci ve üçüncü dönemlerde eğitim işlevini üstlenmesi sonucu mevcut mekânların bölünmesi veya genişletilmesi, yarı açık mekânların kapalı mekânlara dönüştürülmesi, dış bahçe üzerindeki korkuluğun opak ve yüksek levha haline getirilmesi vb. gibi bazı sınırlı müdahalelere uğramıştır. Bu iki dönemdeki müdahalelerin, yapının mekânsal ve kullanım sürekliliğine olumsuz etkisi sınırlıdır. Yine bu dönemlerde cephe özelliklerinin sürekliliği, düzen, malzeme ve renk açısından büyük ölçüde devam etmektedir. 2023 depremleri sonrasında günümüze kadar gelen dördüncü dönemde ise yapının özgün mekân organizasyonu ve cephe düzeni daha büyük çaplı değişimlere uğramıştır. Gastronomi atölyesi olarak kullanımına bağlı pergola, avlu ve konferans salonunun tek hacme dönüştürülerek avlunun çelik üst örtüyle kapatılması nedeniyle özgün mekânsal kurgu, kot düzenlemeleri ve malzemelerin değişimi, mekânsal ve kullanım sürekliliğini büyük ölçüde hasara uğratmıştır. Yapının çatı formunu da değiştiren bu müdahaleler, cephelerin özgün karakterinin zayıflatarak görsel sürekliliğinin de zarar görmesine neden olmuştur.

Koruma bağlamında süreklilik, tarihi bir yapının kullanımının sürmesiyle ve özgün/yeni atfedilen işleviyle kendisine çağdaş toplumda bir yer bulmasıyla ilişkilendirilmekte olup, çağdaş yaşamın gereksinimlerine uyarlamak için küçük değişikliklerle kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Madran & Özgönül, 2005; Zancheti & Jokilehto, 1997). Bu açıdan yapının inşasından günümüze kullanım sürekliliği söz konusudur. Bu süreçte, hem işlev değişikliği hem de yeni işlevin zaman içerisinde değişen gereksinimleri nedeniyle mimari özelliklerin de güncel duruma uyarlanması gereği ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda, 2023 depremlerine kadar olan süreçte daha sınırlı müdahalelerden bahsedilebilmektedir. Ancak, Venedik Tüzüğü (ICOMOS, 1964)'nın 5. maddesinde belirtilen “yapının plan ve cephe özelliklerinin değiştirilmemesi halinde yeni işlevin gerektirdiği değişikliklere

izin verilebileceği” ilkesinin aksine, depremler sonrasında yapının özgün kütle, cephe ve plan özelliklerini olumsuz etkileyen müdahaleler, tarihi yapının mekânsal ve görsel sürekliliğinin zedelenmesine yol açmıştır.

Müdahalelerin olumsuz etkilerine karşın, tarihi yapının kısmen de olsa özgün mimari karakteriyle günümüze ulaşabilmiş olması, İskenderun Halkevi Binası’nın zamansal, mekânsal ve işlevsel süreklilik çerçevesinde geleceğe aktarımı için önemli bir potansiyeli taşıdığının göstergesidir. Bu çalışma, daha önce detaylı bir araştırmaya konu olmamış İskenderun Halkevi Binası’nın mimari özelliklerinin anlaşılması ve günümüze kadar olan değişim süreçlerinin incelenmesi açısından literatüre katkı sağlamaktadır. Çalışmanın önemi ise tarihi yapılara ilişkin gelecekte yapılacak bilimsel ve uygulamaya dönük çalışmalarda, yöntem ve değerlendirme açısından bir kaynak oluşturmaktadır.

Değişimin kaçınılmaz doğası gereği yapının işlev veya güncel gereksinimlerin değişimi kaynaklı müdahalelerin, yapının özgün mimari niteliklerine etki düzeyi kritik önemdedir. ICOMOS Türkiye (2013), güncel işlev ve/veya ihtiyaçlara uyarlama sürecindeki değişimlerin yapının özgünlüğü, bütünlüğü ve anlamına zarar vermemesi gerektiğinin altını çizmektedir. Yapıdaki işlevsel değişim ve/veya güncel ihtiyaçlara bağlı kütsel ve mekânsal değişimlerin, öze uygun onarımlarla yapıldığı takdirde mekânsal ve görsel sürekliliğin varlığından daha fazla bahsetmek mümkün olabilecektir. Çağdaş yaklaşımlara göre koruma, değişimi yönetme süreci olarak tanımlanmaktadır. İşlevsel, mekânsal ve görsel açılardan sürekliliğin, ancak sürdürülebilir ve yönetilebilir bir değişimle mümkün olabileceği kabul edilmelidir. Gelecek bilimsel çalışmalarda, bölgedeki Erken Cumhuriyet dönemi yapılarının mimarisinin karşılaştırmalı analiz çalışmaları yanında aynı parselde tarihi yapı ve yeni yapı birlikteliği konuları ele alınabilir.

Conflict of Interest Statement | Çıkar Çatışması Beyanı

Araştırmanın yürütülmesi ve/veya makalenin hazırlanması hususunda herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no conflict of interest for conducting the research and/or for the preparation of the article.

Financial Statement | Finansman Beyanı

Bu araştırmanın yürütülmesi ve/veya makalenin hazırlanması için herhangi bir mali destek alınmamıştır.

No financial support has been received for conducting the research and/or for the preparation of the article.

Ethical Statement | Etik Beyanı

Araştırma etik standartlara uygun olarak yapılmıştır.

All procedures followed were in accordance with the ethical standards.

Copyright Statement for Intellectual and Artistic Works | Fikir ve Sanat

Eserleri Hakkında Telif Hakkı Beyanı

Makalede kullanılan fikir ve sanat eserleri (şekil, fotoğraf, grafik vb.) için telif hakları düzenlemelerine uyulmuştur.

In the article, copyright regulations have been complied with for intellectual and artistic works (figures, photographs, graphics, etc.).

Author Contribution Statement | Yazar Katkı Beyanı

YAZAR 1: (a) Fikir, (b) Çalışma Yöntemi, (c) Literatür Taraması, (d) Danışmanlık, (e) Malzeme, Kaynak Sağlama, (f) Veri Toplama, İşleme, (g) Analiz, Yorum, (h) Metin Yazma, (i) Eleştirel İnceleme

YAZAR 2: (b) Çalışma Yöntemi, (c) Literatür Taraması, (e) Malzeme, Kaynak Sağlama, (f) Veri Toplama, İşleme, (g) Analiz, Yorum, (h) Metin Yazma, (i) Eleştirel İnceleme

REFERANSLAR

- Arkitekt. (1937). Kayseri Halkevi Binası Projesi. Mimar Leman Tomsu & Münevver Belen, 1937-04 (76), 107-109.
- Arkitekt. (1938). Kadıköy Halkevi Projesi Müsabakası. Mimar Rüknettin Güney, 1938-02 (86), 43-56
- Arkitekt. (1938a). Bursa Halkevi Proje Müsabakası. Mimar Münevver Belen, 1938-01 (85), 16-20.
- Arkitekt. (1940). Konya Halkevi Binası Projesi. Mimar A. Sabri Oran, 1940-09-10 (117-118), 198-202.
- Arkitekt. (1944). CHP Halkevi Jimnastik Salonu ve Gazinosu Avan-Projesi (İzmir), Y.Mimar Rıza Aşkan & Y.Müh. Cahit Çeçen. 1944-07-08 (151-152), 161-162.
- Bayındırlık İşleri Dergisi. (1940). T.C. Nafia Vekaleti, Birinciteşrin, Yıl 7 Sayı 5.
- Bayındırlık İşleri Dergisi. (1941). T.C. Nafia Vekaleti, Birinciteşrin, Yıl 8 Sayı 5.
- Bozdoğan, S. (2002). *Modernizm ve Ulusun İnşası Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür*, Metis Yayınları, İstanbul.
- CHP Halkevleri ve Halkodaları. (1942). *CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*, Ankara.
- Çakmak, F. (2015). Halkevlerinin Kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması. *International Journal of History Studies*, 7 (3), 1-21.
- Çeçen, A. (2000). *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*. Çağ Pazarlama, İstanbul.
- Çelebi-Gürkan, Ü. (2022). Modernin İzini Sürmek: Yok Olan Bir Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Örneği Olarak Isparta. *İdealkent*, 35 (13), 97-137. DOI:10.31198/idealkent.881844
- Durukan, A. (2006). *Cumhuriyetin Çağdaşlaşma Düşüncesinin Yaşama ve Mekâna Yansımaları: Halkevi Binaları Örneği*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Ekinci Dağtekin, E., ve Genç, I. (2025). Cumhuriyet'in İlanı Sonrası Modern Mimarlık Kapsamında Halkevlerinin Mimari Gelişim Süreci: Mardin Halkevi Örneği. *GRID - Architecture Planning and Design Journal*, 8(1), 173-206. <https://doi.org/10.37246/grid.1411045>
- English Heritage. (2008). Conservation Principles, Policies and Guidance for the Sustainable Management of the Historic Environment, London. <https://historicengland.org.uk/images-books/publications/conservation-principles-sustainable-management-historic-environment/>
- Güngör, O. ve Harman Aslan, E. (2020). Defining urban design strategies: an analysis of Iskenderun city center's imageability. *Open House International*, 45 (4), 407-425. <https://doi.org/10.1108/OHI-07-2020-0104>
- Gürallar Yeşilkaya, N. (1997). *İdeoloji Mimarlık İlişkisi ve Türkiye'de Halkevi Binaları (1932-1946)*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Hasol, D. (2017). *20. Yüzyıl Türkiye Mimarlığı*. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

- Hatay Kültür Envanteri. (2011). T.C. Hatay Valiliği Hatay Kültür Envanteri Cilt II İlçeler, Yastı, M.N. (ed.), Sistem Ofset, Ankara.
- ICOMOS Türkiye. (2013). Türkiye Mimari Mirasın Koruma Bildirgesi, İstanbul.
<https://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Duyuru&sira=42&dil=en>
- ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi). (1964). Venedik Tüzüğü.
<https://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Digeruluslararasıbildirgeler&dil=tr>
- Konuralp, N. A. (1996). *Hatay Kurtuluş ve Kurtuluş Mücadelesi Tarihi*. Hatay Postası Basımevi, İskenderun.
- Madran, E. & Özgönül, N., (2005). *Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması*, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.
- Mursaloğlu, M. (Ed.) (2000). *Zaman İçerisinde İskenderun*. İskenderun Belediyesi Kültür Yayınları 2.
- Mursaloğlu, M. (Ed.). (2017). *Hatay'a ve Atatürk'e Adanan Bir Hayat: Tayfur Sökmen Hatay Devlet Reisi*. Gezen Basım, İstanbul.
- Nalça, C. (2018). *Transformation Of Iskenderun Historic Urban Fabric From Mid 19th Century To The End Of The French Mandate Period*. Master's Thesis. İzmir: İzmir Institute of Technology.
- Payaslı, V. (2013). *"Siyasal, Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Sancaktan Vilayete Hatay: 1921-1960 / Political, Social and Cultural Aspects Hatay Province in Sandzak: 1921-1960"*, Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Sağlam, A. İ. (2018). *Yarışma Yoluyla Elde Edilen Halkevi Binasının Kamusal Niteliğinin Mekânsal Olarak İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Sayarı, S. (1939). Çankırı Halkevi Binası Projesi. *Ülkü Dergisi*, İkinci Teşrin, 14 (79-84), 264-269.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2025). İskenderun Sahil Kız Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi.
https://sahilmeslek.meb.k12.tr/icerikler/tarihcemiz_15915315.html
- Tekin, M. (1993). *Hatay Tarihi*. Hatay Kültür Turizm ve Sanat Vakfı-Antakya Gazeteciler Cemiyeti, Kültür Ofset Basımevi, Antakya.
- Tülün, C. H. (2021). *Cultural Encounters in Iskenderun (Alexandretta): The Coastline from 1920s to 1950s*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: TOBB Üniversitesi.
- Yirmidört.tv. (2024). İskenderun'un çöken sahili yeniden hayat buluyor: Bakan Kurum, Sahil Projesi'ni başlatacak. <https://www.yirmidort.tv/ekonomi/iskenderunun-coken-sahili-yeniden-hayat-buluyor-bakan-kurum-sahil-projesini-baslatacak-215152>
- Zancheti, S.M. ve Jokilehto, J., (1997). *Values and Urban Conservation Planning: Some Reflections on Principles and Definitions*, Journal of Architectural Conservation, 3: 37-51.

Arşivler:

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (DAB Cumhuriyet Arşivi)

Fransız Milli Kütüphanesi Arşivi (FMK Arşivi)

Hatay Kùltür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Arşivi (Hatay KVKBKM Arşivi)

İskenderun Belediyesi Arşivi (İB Arşivi)

İskenderun Kız Meslek Lisesi Arşivi (İKML Arşivi)

Türk Tarih Kurumu Arşivi (TTK Arşivi)

Cem Karbuz Arşivi

Fahreddin Osmanca Arşivi

YAZARLARIN BİYOGRAFİLERİ

Dr. Ebru HARMAN ASLAN

İskenderun Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde yüksek lisans ve Yıldız Teknik Üniversitesi'nde doktora çalışmalarını mimari koruma ve restorasyon alanında yapmıştır. Doktora araştırması, arkeolojik ve kırsal mimari miras birlikteliğinin korunabilirliği üzerinedir. Araştırma konuları arasında mimari mirasın korunması, kentsel koruma, kırsal mirasın korunması, arkeolojik mirasın korunması ve kültürel mirasın toplumsal boyutu yer almaktadır.

Dr. Melisa DİKER

İskenderun Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde kentsel mekân organizasyonu ve tasarım programında yüksek lisans ve Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Mimari Tasarım programında doktora çalışmalarını yapmıştır. Doktora araştırması, esnek konutların tasarımları ve tercihleri üzerinedir. Araştırma konuları arasında kent kimliği ve kentsel tasarım, konut mimarisi, esnek konutlar yer almaktadır.